

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

י"ל ע"י תבורת קנין תורה

נציב חודש ניסן

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה ישראל אלכסנדר הכהן ענגלענדער הי"ו

לעי"נ אביו מו"ה משה ב"ר יעקב הכהן ע"ה

תבורת קנין תורה ד'באבוב

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
אין התורה נקנית אלא בחבורה (בסמ"ט)

שינון לחזרה

חולין גליון ז'

פר' שמיני - תזריע
תשפ"ד

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

מס' חולין דף לג. עד דף לז:

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד י"ד

השחיטה לטהרה מידי נבלה. דהרי שחיטת סימן הראשון הועיל להתירה לאכילה, וגם לטהרה מידי נבילה. ושחיטת סימן השני אינו בא להתירה באכילה – שהרי נטרפה בינתיים, ורק לטהרה מידי נבלה, ויש להסתפק האם יכול להצטרף שחיטת סימן הראשון לשחיטת סימן השני על כל פנים לטהרה מידי נבילה.

ואמרינן דלכאורה היינו דבעי אילפא, כשהוציא עובר את ידו בין שחיטת הקנה לשחיטת הושט, האם מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה. ופשיט התם, דאם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר שאר העובר באכילה, וכי לא יצטרף עמו לטהר אותו אבר מידי נבלה. והכי נמי לענין ניקבו בני מעיים מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבילה, ולא מהני מזה שהוא חלוק לענין היתר אכילה לפסול בשחיטה כיון דלא נולד ריעותא בסימנין עצמון.

על כל פנים מבואר, דהא פשיטא ליה לרבי זירא דנטרפה הבהמה לאכילה, אלא שנסתפק אם השחיטה על כל פנים מטהר

³ וכתב רש"י דגרסינן 'מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני' והיינו אם סימן ראשון יכול להצטרף לסימן השני שצא לטהרה מידי נבילה, אבל לא גרסינן 'מי מצטרף סימן שני לסימן ראשון' שהרי סימן ראשון להיתר אכילה צא, וזה דלא שאין השני מצטרף לו.

² לקמן (דף ס"ח): מצואר, דעובר יותר בשחיטת אמו. אבל אם הוציא ידו קודם שחיטה, אומרו אבר שילא אינו יותר באכילה. ונחלקו תנאי האם מטמא צנצילה; לרבי מאיר, מטמא משום נבילה, ולחכמים, אינו מטמא אלא יש לו דין טריפה שחוטתה. ונסתפק אילפא אליבא דחכמים, מה הדין כשהוציא עובר את ידו בין סימן לסימן, האם מצטרף סימן ראשון ששחט להיתר ולטהרה, לסימן שני שלא צא לאותו אבר אלא לטהרה מידי נבילה.

דף ל"ג ע"א

שחט את הקנה ואחר כך ניקבה הריאה

אמר רבי שמעון בן לקיש, שחט את הקנה ואחר כך ניקבה הריאה, כשרה. ונחלקו אמוראי בטעם הדבר, ויש בה נפקא מינה להלכה:

לרבא, לא אמר רבי שמעון בן לקיש דכשירה אלא בניקבה הריאה, דהואיל וחי ריאה תלויה בקנה וכבר נשחט הקנה, הוי כמו שניטלה כולה מן הבהמה ומונחת בסל, ושוב לא נעשה הבהמה טריפה על ידה. אבל אם נקבו בני מעיים בין שחיטת קנה לושטא, הוה טריפה, כיון דהיותא דבני מעיים אינו תלוי בקנה אלא בושטא.

לרבי זירא, הטעם דכיון שנשחט מקצתה שוב אינו נעשה טריפה, שאין טריפה לחצי חיות. ולכן סבר דגם אם ניקבה בני מעיים לאחר שחיטת הקנה אינה טריפה, דמה לי ריאה ומה לי בני מעיים הרי אין טריפה לחצי חיות.

ורצה הגמרא להוכיח דחזר בו רבי זירא, וגם הוא מודה דרק אם ניקבה הריאה לאחר שחיטת הקנה כשרה, משום דלאחר שחיטת הקנה הוה כמו שמונח בסל. אבל ניקבה בני מעיים לאחר שחיטת הקנה, הוה טריפה. דהא נסתפק רבי זירא כשניקבו בני מעיים לאחר שחיטת קנה לפני שחיטת הושט, האם מהני

⁶ לעולם דכן קנה לשחט מחלה לפי שהוא סמוך לעור, והושט סמוך למפרכת.

גליץ קנין תורה

יפה יפה, וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו, אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו. הרי מבואר דלא אמרינן במיתה תליא מילתא והוה אבר מן החי לגבייהו, אלא דכיון שנשחטה הותרה אף לעכו"ם ודלא כרב אחא.

הבשר בשר לקבל טומאה

השוואה בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם, הבשר כשר לאכילה. אולם נחלקו תנאי במשנתנו אם הוכשר הבשר לקבל טומאה או לא:

לתנא קמא, אינו צריך נטילה והיינו נטילה משום דגורו על סתם ידיים להיות שניות, לפי שלא הוכשר הבשר לקבל טומאה על ידי דם ושהוא אחד מן משקאות המכשירים לקבל טומאה.

לרבי שמעון, הוכשר הבשר לקבל טומאה. ואף על פי שלא הוכשר על ידי דם, מוגו דשחיטה מתיר לבשר מידי אבר מן החי, משוה לה נמי אוכל לענין קבלת טומאה.

ודייקו בגמ', דמשמע שלתנא קמא מותר באכילה בלי נטילה רק משום דלא יצא מהן דם ולא הוכשרו. אבל אם יצא מהן דם והוכשרו אין נאכלים בלי נטילת ידיים. ולכאורה קשה דהא סתם ידיים שניות הן, והרי אין שני עושה שלישי בחולין. והביאו ד' ראיות דהמשנה איירי בחולין: (א) דהרי התנא נקט גם 'חיה', ובקדשים ליכא חיה. (ב) אם איירי בקדשים, אם לא יצא הדם האריך הבשר מותר באכילה, והרי עיקר הקרבן של קדשים הוא לדם, ורק זריקת הדם מותרת את הבשר באכילה, דכתיב **ודם זבחך ישפך וחרר והבשר תאכל**. (ג) בקדשים, אפילו יצא מהם דם אין הדם מכשיר הבשר לקבל טומאה. דאמר **רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן**, דם קדשים שנפל על הזרעים אינו מכשיר לקבל טומאה, דכתיב **על הארץ תשפכנו כמים**, דם שנשפך כמים הוא כמים ומכשיר, אבל דם קדשים שמתקבל בכלי, שצריך מוננו למזבח ואינו נשפך לאיבוד כמים, אינו מכשיר לקבל טומאה. (ד) בקדשים אף שלא יצא מהם דם, **לכולי עלמא** מוכשר הבשר לקבל טומאה, דקיימא לן דחיבת הקודש מכשרתן להיות 'אוכל', ולקבל טומאה.

מידי נבילה. הרי מבואר דחזר בו וסובר דנקיבת הבני מעיים הוה מריפה אף אחר שחיטת הקנה.

אבל **רב אחא בר רב אמר**, דלמא לעולם לא חזר בו רבי זירא ובאמת לדידיה אף כשניקבו הבני מעיים לאחר שחיטת הקנה מותרת אף באכילה, דאין מריפה לחצי חיות. ולא נסתפק לענין טומאה אלא לדבריו של **רבא** דאמר לעיל דלא אמר ריש לקיש אלא בריאה אבל בבני מעיים טרפה הוה, בזה נסתפק אם לדידיה מהורה מיהו מידי נבילה או לא.

אכילת בני מעיים לישראל ועובד כוכבים

רב אחא בר יעקב אמר, מזהא דאמר **רבי שמעון בן לקיש** דכיון שנחתך הקנה הוי הריאה כמונה בסל, יש ללמוד דאין מוזמנין עובד כוכבים לאכול בני מעיים, משום הריאה, דהוי כמי שהוציאה מן הבהמה בעודה מפרכסת, שהרי בעובד כוכבים אין הבהמה נחשב כמת על ידי שחיטה כיון דהיתר אכילתו אינו בשחיטה, נמצא דאין הבהמה יוצאה מידי אבר מן החי עד שתמות הבהמה. אבל לישראל כבר יצתה הבהמה מידי אבר מן החי על ידי שחיטה, ואף כשעדיין מפרכסת, ולכן מותר לו לאכול הריאה אף דהוה כמו שהוציאה בשעת שחיטת הקנה ולא הוה אבר מן החי.

אמר **רב פפא**, שהוא ישב לפני רב אחא בר יעקב כאשר אמר דין זה, ורצה לומר לו מי איכא דבר דלישראל מותר באכילה ולעובד כוכבים אסור. אולם לבסוף ניהם בעצמו ולא הקשה בן, שהרי רב אחא בר יעקב טעמא קאמר.

אולם בכרייתא שנינו, וכן אמר **רב אידי בר אבין בשם רבי יצחק בר אשיאן**, הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה ומשום דבריא הוא לאדם הותרך בזית בשר מבית השחיטה שאינו מחוסר הפשט קודם יציאת הנפש, ומדיחו לפני המליחה יפה יפה ומולחו

⁷ הריאה הוה צלל בני מעיים, דריאה ולב וכדל כלל מיקרי בני מעיים, נאכל משום הבני מעיים דהיינו הדקין ולאי מוזמנין, דהא אין מוזמנין כלל עד שנשטנו שני הסימנין וכבר מת הבהמה. ורק מחמת דמיערב זהו הריאה, אין מוזמנין על כל בני המעיים; שיטה מקובצת.

⁸ ואף דהוה כמנחל צדיקולא לאחר שחיטת הקנה, ונעדיין לא נגמרה אז השחיטה, מבל מקום לא הוה עדיין בנחתך לגמרי, ולכתי קלת חיות יש זה, וכשגומר עוד שחיטת הושט, נגמר נמי חיותיה דריאה לגמרי קודם שמתם הבהמה; שיטה מקובצת.

⁹ מפני שעדיין נבהל הדם לנאת מן הבהמה ולא יצא וכשמתוכו נבלע בתוכה, לפי שכשהבהמה מוסיפה נשמה היא מתאנחת ומוציא דמה יפה, לכן צריך כאן לדמותו יפה יפה לפני המליחה כדי שיצא על ידי המליחה ונלא כשאר בשר דלא נענין בהדמה לאשונה רק בהדמת הטעמים; ע"פ ראש יוסף צדעת רש"י.

גליון קנין תורה

דף ל"ג ע"ב

לקבל זומאה לפי שעל ידי זה נעשה הכשר שני. ולפי ביאור זה במשנתנו, הוא תלוי בשני מחלוקת תנאים:

(א) לתנא קמא, אף במקום שהזכר שהידיים הם ראשון לזומאה היינו רק לענין תרומה וקדשים אבל לא לענין חולין, דבחולין אינן אלא שניות. **לרבי שמעון בן אלעזר** בשם **רבי מאיר**, יש ידיים שהם ראשון לזומאה אף לענין חולין וכל שכן לענין תרומה. וסתם ידיים שניים הם לגבי תרומה, שיכולים לעשותה שלישי, ולא לענין חולין.

ומשנתנו דמבואר דיש איסור ליגע בחולין בידיים שהם ראשון לזומאה, היינו **לרבי שמעון בן אלעזר** דמצינו זומאת ידיים שיהיו ראשון אף לענין חולין, ולא **בתנא קמא**.

(ב) הא דמצינו שידיים יהיו ראשון תחלה, היינו בהא דשנינו בברייתא, מי שנמל ידיו והם מהורין, והכניסם לבית המנוגע; **לרבי עקיבא** ידיו הם ראשון לזומאה, ול**הכנמים**, ידיו הם שניות. ומהא דנחלקו רק בזומאת הידיים לבד, מבואר דלכולי עלמא **ביאה במקצת לא שמה ביאה**, דאי שמה ביאה הוי כל גופו טמא משום דנכנס מקצתו, ובעי טבילה משום **הביא אל הבית וכו'**. ואף דביאה במקצת לא שמה ביאה, מכל מקום גזרו על הידיים זומאה משום גזירה אמו ביאת כל גופו, ובהא נחלקו; **לרבי עקיבא** גזרו על ידיו שיהו תחלות, כגופו שאם נכנס שם הוי ראשון מדאורייתא. ול**הכנמים**, לא גזרו עליהם אלא שיהיו כסתם ידיים שהם שניות.¹

ומשנתנו דמבואר דיש ידיים שהם ראשון לזומאה, על כרחך אזיל **כרבי עקיבא**, וכשהכניס הידיים בבית המנוגע. ד**לכנמים** לא מצינו ידיים שיהיו ראשון לזומאה.

• לא היה אפשר לאוקים המשנה רק **כרבי עקיבא** דאמר ידיים שהכניסם לבית המנוגע הם ראשון לזומאה. דיש לומר דלא אמר כן רבי עקיבא אלא לענין תרומה וקדשים דחמירי, אבל

וביארנו משנתנו **בארבעה דרכים** באיזה אופן איירי המשנה, ואליבא דמי קאי:

(א) לרב נחמן בשם **רבה בר אבהו**, המשנה איירי בחולין שלקחן בכסף מעשר בירושלים. ואשמעינן משנתנו דאסור לאכלה בידיים מסואבות, משום דבשר הניקה בכסף מעשר שני נעשה שלישי.

ודין זה תלוי במחלוקת תנאים; דתנן, כל שהוא מן התורה מהור, והכמים גזרו עליו זומאה – כגון סתם ידיים, גזרו עליהם שיהיו שני לזומאה, ומטמא את הקודש – שעושהו שלישי לזומאה קודש אחרים שיהיו רביעי, ופוסל את התרומה שיהא שלישי ואפי' אין התרומה מטמא תרומה אחרת, דאין תרומה נעשית רביעי, ומותר בחולין. ונחלקו תנאי לענין מעשר; **לרבי מאיר**, מותר גם במעשר, ול**הכנמים** אסורים במעשר. ולפי זה משנתנו דאסרה לאכול בשר הניקה במעות מעשר בידיים שהם שניים, אזיל כהכמים ולא כרבי מאיר.

הקשה עליו **רב שימי בר אשי**, דאין לתרין משנתנו אליבא ד**הכנמים** דסוברים שהטמאים מדברי סופרים אסורים במעשר, דדילמא לא אסרו חכמים לשני לזומאה אלא **לאכול** מעשר – דאסורים במעשר אכילה משמע, אבל לא אסרו לשני לנגוע במעשר, או לאכול חולין². והרי משנתנו אסרה למי שידיו מסואבות אפילו לנגוע במעשר בלבד, דהא תנן דהיכא שלא יצא דם ולא הוכשרו 'נאכלין' בידיים מסואבות, ולא קתני שאוכלין אותה בידיים מסואבות, משמע דנאכלין לאחרים על ידי מי שידיו מסואבות. ובהא דייקנן שהא אם יצא הדם והוכשר לקבל זומאה אין נאכלין, והיינו דאז אסור למי שידיו מסואבות אפילו להאכיל הבשר לאחרים, הרי דאסור אף בנגיעה משום דשני פוסל את המעשר, ולא מצינו מי שייסבור כן.

(ב) רב פפא אמר, דלעולם איירי המשנה בחולין סתם, ולא כשנוגע בבשר בסתם ידיים שאינם אלא זומאת שני, אלא בידיים שהם ראשון לזומאה, ולכן אסור ליגע אפילו בחולין שהוכשרו

¹ דמשנתנו איירי צוונא דגופו טהור ורק ידיו טמאין, מדקאמרה ונאכלין 'צידים מסואבות' ודייקין מינה הא הוכשרו אין נאכלין 'צידים מסואבות', משמע דאיירי צוונא כאן רק טומאת ידיים בלבד, דאם לא כן הוה לה למימר ונאכלין 'צוונאט הגוף' כיון שלא הוכשרו; שיבא מקובצת.

² ונפקא מינה, דאפילו נטלן לידיו ונטהרו מתם ידיים שהם שניות, ומיד הכניסן לצית המנוגע ולא נגעו צדום דבר, דמכל מקום הוו שניות מחמת ציהא.

³ דהיה עדיף לאוקים המשנה רק כרבי עקיבא, דהא סתמא הוה, ורובא דסתמי אליבא אליבא דרבי עקיבא. דהכלל הוה סתם משנה רבי מאיר, סתם ספרא רבי יהודה, וכולהו אליבא דרבי עקיבא.

¹ וכן כלים שנטמאו במסקין, והבא ראשו ורובו צמים שאזין, וכל האמורים אלל י"ח דבר שגזרו עליהם צמים שבת.

² לא היה צריך כאן לאכילה דחולין, אלא אגב דנקטיה צמים חגיגה, נקטיה הכא; תוספות ד"ה ונאכליה.

גליץ קנין תורה

רביעי, ולא לענין תרומה – שאם נגע בתרומה אינו פוסלו. אבל עדיין דינו כשלישי לענין שאסור לו לאכול תרומה.

מסיים **רבי יהושע**, כל זה שאמרנו דשייך בחולין אוכל שלישי היינו בחולין שנעשו על טהרת תרומה. ומשמע מדבריו, דדוקא בחולין שנעשו על טהרת תרומה הדין כן, אבל לא בחולין שנעשו על טהרת הקודש, משום דבטלה דעתו ואין שם טהרת הקודש נתפסת עליהם.

ולפי זה משנתינו דאוקמינן לה בחולין שנעשו על טהרת הקודש, היינו דלא כרבי יהושע דחולין שנעשו על טהרת הקודש אין שלישי נפסלת בהן. אלא כרבי אליעזר דסתם קאמר אוכל שלישי ואיירי אפילו בחולין שנעשו על טהרת הקודש.

דף ל"ד ע"א

• לא מוקמינן המשנה בחולין שנעשו על טהרת תרומה והוה אתיא אף אליבא דרבי יהושע, משום דבמשנתנו איירי ב'בשר', ובשלמא פירות חולין אדם מתפיסן בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל להתנהג בטהרת תרומה, שאם תתחלף לו תרומה בחולין ויאכל תרומה בחזקת חולין יהא אוכלה בטהרה. אבל בשר ליתא בתרומה, ואין כהן מתפיס לבשר חולין טהרת תרומה, משום דלא מוחלףא ליה תרומה בבשר חולין שיבא לאוכלה כדרך החולין.

ואף דהמשנה איירי גם ב'חיה', ובקדשים ליכא חיה, מכל מקום בשר בבשר מוחלף, ולפיכך דרך אוכלי קדש לאכול בשר חולין אפילו של חיה בטהרת הקודש, שאם תתחלף לו בבשר קודש יהא אוכלה בטהרה. אבל תרומה דאינה אלא בפירות ואינו נחלף עם בשר, אין דרך הכהנים להתפיס לבשר חולין שלהן בטהרת תרומה.

(ד) עולא אמר דאף על פי שהחבריא אוקימו המשנה בחולין שנעשו על טהרת הקודש ודלא כרבי יהושע, אני אומר דאתיא אפילו כרבי יהושע, דלעולם אף לרבי יהושע חולין שנעשו על טהרת הקודש נעשה שלישי לטומאה. והא דאמר רבי יהושע דהיינו בחולין שנעשו על טהרת תרומה, לא היה כוונתו לאפוקי חולין שנעשו על טהרת הקודש, אלא רבותא אשמועינן דאף

לענין חולין לעולם שניות הויין, ולכן הוצרכו לאוקמיה כרבי שמעון בן אלעזר שאמר בשם רבי מאיר ידיים תהלות אף לחולין.

• רבי עקיבא סבירא ליה דשני עושה שלישי אפילו בחולין, וכדתנן במס' סוטה (דף כ"ז ע"ב), ביום שמינו את רבי אלעזר בן עזריה להיות נשיא, דרש רבי עקיבא בהא דכתיב וכל בלי הרש אשר יפול מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא, דכאשר נפל שרץ לתוך אויר התנור ונעשה התנור ראשון, ויש ככר בתוך התנור נעשה שני, ומדכתיב על הככר יטמא ולא 'טמא', ילפינן מיניה שהככר מטמא ככרות אחרים, וקרא משמע בין חולין ובין תרומה, הרי דככר שני עושה שלישי אף בחולין.

ומכל מקום לא היה אפשר לאוקים המשנה כרבי עקיבא, ובסתם ידיים שהם שניות, ולכן אם הוכשר הבשר לקבל טומאה היה אסור ליגע בה בסתם ידיים כיון שנעשה שלישי. דיש לומר דלא אמר רבי עקיבא דשני עושה שלישי בחולין, אלא בטומאה דאורייתא כגון שרץ. אבל מהיכי תיתי דבטומאה דרבנן כגון סתם ידיים שהם שניות יטמאו אחרים.

(ג) רבי אלעזר אמר בשם רבי יהושע, דהמשנה איירי בסתם ידיים ובחולין שנעשו על טהרת הקודש [באדם הרגיל לאכול קדשים ורצה להיות רגיל תדיר בשמירת טהרתו, ושומר אף חולין מכל פוטאות הפוסלות בקדש]. ואשמועינן המשנה דבחולין שנעשו על טהרת הקודש, סתם ידיים שהם שני מטמאין הבשר להיות שלישי.

והנה דין זה תלוי במחלוקת תנאים וייתבאר מעט המחלוקת להלן, לרבי אליעזר, האוכלי מאכל שהוא ראשון לטומאה, נעשה גופו ראשון להיות מוגעו שני. והאוכל מאכל שהוא שני לטומאה, נעשה גופו שני להיות מוגעו שלישי. והאוכל מאכל שהוא שלישי לטומאה, נעשה גופו שלישי להיות מוגעו רביעי.

לרבי יהושע, האוכל מאכל שהוא ראשון לטומאה נעשה גופו שני, וכן האוכל מאכל שהוא שני לטומאה נעשה גופו שני. והאוכל מאכל שהוא שלישי לטומאה, נעשה גופו שני לענין קודש – שיטמא את הקודש שיחיה שלישי ויטמא קודש אחר להיות

¹⁰ דאף על גב דאמר רבי יהושע דאין האוכל נעשה כמאכל, הני מיילי נאכל אוכל ראשון דלא הוי ראשון למיעבד שני, אכל להיות אסור נאכילה מודה רבי יהושע דשלישי עושה האוכל להיות שלישי.

¹¹ [דביתרומה וקודש עגמה ודאי לא מיירי, דהא אסור לאכול תרומה וקודש טמאים, והתנא לא איירי נאכילת אסור; מאירי מס' סוטה דף ל' ע"א].

¹⁰ טומאה זו נקרא 'טומאת גויה' וצאופן שכלל חצי פרס [שמי צינים] דזהו שיעור אוכלין טמאין לפסול את הגוייה. אכל בנגיעה לא מטמא אוכל אדם, שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה.

גליון קנין תורה

כשנעשו על טהרת תרומה הוה שלישי, וכל שכן בחולין שנעשו על טהרת הקודש.

• ה'חבריא' של עולא שאמרו דלרבי יהושע דוקא חולין שנעשו על טהרת התרומה נעשה שלישי, ולא חולין שנעשו על טהרת הקודש, היינו רבה בר בר הנחיה. וזה נלמד ממה שאמר רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן מזה שקיבל שהיה המשא ומתן בין רבי אליעזר ורבי יהושע לבאר טעמים של כל אחד.

האוכל אוכל ראשון, לרבי אליעזר נעשה ראשון, ולרבי יהושע נעשה שני: אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע, הא מצינו שהאדם האוכל, חמור מן המאכל עצמה. דאילו נבלת עוף טהור בחוץ אינו מטמא, ואילו האוכלה מטמא בגדים אבית הבליעה. ואם כן הכא נמוי אם המאכל הוא ראשון ודאי שגם האדם האוכלה נעשה על כל פנים כמו המאכל דהוה ראשון.

אמר לו רבי יהושע, שאין ללמוד מנבלת עוף טהור דהא חידוש הוא. שהרי אין לו טומאה בגלוי, וכשהיא בבית הסתרים היא מטמאה האדם עד שהוא מטמא בגדיו. ואילו שאר טומאות מטמאות בגלוי, ואין מטמאות בבית הסתרים, הלכך גזרת הכתוב היא ואין למדין הימנה. ורבי אליעזר סובר דכן למדין מומנה.

ורבי יהושע אמר לו לרבי אליעזר, הא מצינו שהמאכל חמור מן האוכל, דאילו מאכל מקבל טומאה ממאכל שיש בה רק כביצה, ואילו האוכל אוכלין טמאין אינו טמא עד שאוכל כחצי פרס שהוא כב' ביצים. ואם כן הכא נמוי יש להקל על האוכל שאף שהמאכל הוא ראשון, האדם האוכלו לא יהא אלא שני. ורבי אליעזר סובר דאין למדין טומאה משיעורין, דשיעורין מילתא באנפי נפשיה היא¹.

האוכל אוכל שני, לכולי עלמא נעשה שני: אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע, אם אתה למד טומאה משיעורין לעשות

המאכל חמור מן האוכל, למה באוכל אוכל שני סבירא לך דאף האדם האוכלו נעשה שני.

תירץ רבי יהושע, משום דמצינו שאוכל שני עושה את חבירו שנוגע בו שני על ידי משקין. שאם נגע אוכל שני באוכל שהמשקה טופח עליו, נעשו המשקין ראשון לטומאה – דהכלל הוא שכל הפוסל את התרומה (דהיינו שני) מטמא משקין להיות ראשון, חוץ מטמא יום משום דאיקלשא טומאה מיניה – וכיון שנעשו המשקין ראשון הרי הם חוזרים ומטמאים את המאכל ונעשה שני. וכיון דאשכחן דשני עושה שני על כל פנים על ידי משקה, מחמירין גבי אדם האוכלו לשני שיהא נמוי שני (דהא אביה חמירא ממגעו).

אמר לו רבי אליעזר, אם אתה למד ממשקה, היה לך לומר שהאדם האוכל לשני נעשה ראשון לטומאה, כי היכי דמשקה שנוגע באוכל שני נעשה ראשון. ורבי יהושע לא יליף מן המשקה עצמה, דהתם חמירי דמשקין הוא שעלולין לקבל טומאה, אבל מן האוכל הננוגע במשקה שפיר יליף.

האוכל אוכל שלישי, לרבי אליעזר נעשה גופו שלישי להיות מוגעו רביעי. לרבי יהושע, נעשה גופו שני לענין קודש שיטמא את הקודש שיהיה שלישי, ולא לענין תרומה שלא נעשה שלישי על ידי מוגעו: אמר לו רבי אליעזר, לרבי יהושע למה האוכל שלישי יהא נעשה שני.

אמר לו רבי יהושע, אף אני לא אמרתי דנעשה שני רק משום ד'אוכל שלישי' לא מצינו אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה. ולכן האוכלן נעשה שני לענין קודש, דמעלה עשו בקודש דמה שנחשב טהור לגבי תרומה נחשב טומאה אצל קודש, והלכך אף החולין שנעשו על טהרת תרומה הוה שלישי, לענין קודש מספקא לן דשני הוה, והאוכל מאכל שהוא שני נעשה שני אף לרבי יהושע.

הרי מבואר מתוך דברים אלו שאמר רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, דאמר רבי יהושע לבאר למה האוכל אוכל שלישי נעשה שני לענין קודש, משום דכל המציאות שיהא 'אוכל שלישי' הוא רק בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ולכן עשו מעלה לענין קודש שיהא האוכלו שני. אבל אם היה הדין שחולין שנעשו על

¹ לא רזו לומר דהיינו רבי אלעזר דלעיל [במירון השלישי של המשנה], דלא הוה קרי ליה עולא 'חבריא' דרבו הוה. והטעם למה בלחם לא אמר עולא ש'רבותי' אמרו כן, היינו משום דרבי אלעזר לא קאמר לעיל יותר אלא 'הכא בחולין שנעשו על טהרת קדש עסקינן' והש"ס הוא למסיים 'ודלא כרבי יהושע'; תוספות ד"ה מאן.

² ולאו משום חומרא וקולא הוה, אלא אוכל מטמא בכביצה משום דכך שיער בו הכתוב דכתיב 'מכל האוכל אשר יאכל', ואמרין במס' יומא (דף פ:) דהיינו אוכל הנאכל צבת אחת ושיערו חכמים דאין צית הבליעה מחזיק יותר מציבת תרנגולת. ושיעור לפסול גוייה צכחצי פרס, הכי תקון רבנן.

³ כדאמרין במס' תגיגה (דף י"ח:), בגדי אוכלי תרומה הם מדרס לקודש, אלמא אין שמירת תרומה חשיבא שמירה אלל הקדש. דהא מדרסות לגבי תרומה מטמאין ואפילו בחולין דהא טומאה דאורייתא היא, ואף דהאוכל תרומה נשמר הוה מן המדרס, אפילו הכי לגבי קדש לא חשיבא שמירה, וחיישין שמא ישבה עליהן אשמו נדה.

גלין קנין תורה

לקודש. ומשמע דאילו אבל חולין שנעשו על מהרת הקודש לא נעשה שני. אמר לו רב אסי, דאין כוונת רבי יהושע דדוקא בחולין שנעשו על מהרת תרומה הדין כן, אלא דבא לאשמעינן שאפילו בחולין שנעשו על מהרת תרומה נעשה גופו שני, וכל שכן בחולין שנעשו על מהרת הקודש.

ולפי זה צריך לומר דמהלוקת אמוראים הוא בדעת רבי יוחנן. דהא לרבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן לעיל, אמר רבי יהושע שלא אמר דינו אלא בחולין שנעשו על מהרת תרומה, ולא בחולין שנעשו על מהרת הקודש. ואילו לרב אסי בשם רבי יוחנן, אף בחולין שנעשו על מהרת הקודש איכא שלישי, והאוכלו נעשה גופו שני לקודש.

(ב) אמר עולא, האוכל שלישי של חולין שנעשו על מהרת תרומה, נפסל גופו מלאכול בתרומה.

ואיצטריך לאשמעינן כן אף דכבר שנינו לעיל דאמר רבי יהושע שהאוכל שלישי של חולין שנעשו על מהרת תרומה נעשה שני לקודש ולא שני לתרומה. ומשמע דרק שני הוא דלא נעשה לתרומה, אבל שלישי הוה ומוקרי פסול דאף שמותר לו ליגע בתרומה ודתרומה לא מופסל רק משני ולא משלישין אסור לו לאכול תרומה. דמהמשנה לבד הוה אמינא דלעולם לא נעשה לענין תרומה לא שני ולא שלישי, דאין שלישי עושה שלישי, אלא דאידי דאמר דנעשה שני בקודש אמר נמו דאין שני בתרומה. קא משמע לן עולא דאכן דייקנן מדבריו דרק שני הוא דלא הוי אבל שלישי מיהא הוי.

• רב המנונא הקשה מזה דתנן במס' טהרות, חולין שהוא ראשון, טמא הוא ומטמא את התרומה לעשותו שני, דארתו תרומה יטמא אחרים ליעשות שלישי. אבל חולין שהוא שני, רק פוסל תרומה שיהא אסור באכילה, אבל אינו 'מטמא' – שארתו תרומה שהוא שלישי אינו מטמא אחרים להיות רביעי ודשלישי של תרומה אינו עושה רביעי, ולכן שלישי לא מוקרי 'טמא' אלא 'פסול'. וחולין שלישי ושנגע בשני של חולין, נאכל לכהן אפילו הוא נזיד הדמוע עם תבלין של תרומה.

²² והיינו כדרך ה' צניאור דברי עולא דהערה דלעיל.

²³ ומסתבר לומר כן, דהא אמר רבי יהושע שהמאכל חמור מן האוכל, חוץ מן השני או שלישי, ולענין קודש.

²⁴ והא דאמר רבי יהושע ש'אין נעשה אוכל כמאכל' היינו רק לענין נגיעה, כגון האוכל אוכל ראשון, דאי הוית משוית ליה ראשון הוי מגעו שני. אבל האוכל אוכל שלישי דאף כי עבדת ליה שלישי שרי בנגיעה, לענין אכילה מודי דאסור.

מהרת הקודש נעשה שלישי, לא היה רבי יהושע אומר שהאוכל אוכל שלישי נעשה שני לענין קודש. אלא על כרחך דלרבי יהושע באמת חולין שנעשו על מהרת הקודש לא נעשה שלישי.

דף ל"ד ע"ב

דיני האוכל אוכלין טמאים

הגמ' מביא מימרות של כמה אמוראים, בדין אוכל שלישי למומאה וכולם הולכים בשיטת רבי יהושע שהאוכל שלישי של חולין שנעשו על מהרת תרומה נעשה גופו שני לקודש:

(א) רבי זירא אמר בשם רב אסי בשם רבי יוחנן בשם רבי ינאי, שהאוכל שלישי של חולין שנעשו על מהרת הקודש, נעשה גופו שני לקודש.

הקשה רבי זירא, דבמשנה אמרו בשם רבי יהושע, דהאוכל שלישי של חולין שנעשו על מהרת תרומה נעשה גופו שני

²⁵ דעל פי דברי רבה בר בר חנה, אין לפרש שכונת רבי יהושע ב'אומרו' בחולין שנעשו על מהרת תרומה' היה רק ליתן טעם לדבריו, ולכן אמרתי שאוכל שלישי נעשה שני משום דטהרתה טומאה אכל קודש, אבל באמת אף חולין שנעשו על טהרת הקודש נעשה שלישי. אם כן נמלא דכבר נתן טעם לדבריו במשנה, ומה הקשה לו שזו רבי אליעזר למה האוכל שלישי נעשה שני - הא כבר ביאר טעמו במשנה.

אלא על כרחק כוונת רבי יהושע כאן היה להגביל הדין של 'אוכל שלישי' דלא מנינו כן אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה, והוה שהשיב רבי יהושע אף אני לא אמרתי, כלומר כיון שכבר אמרתי דלא שייך דין זה רק בחולין שנעשו על טהרת תרומה, לכן מובן למה יהא האוכלו שני לענין קודש, שהרי כל טהרת תרומה הרי הוא טומאה לגבי קודש.

אבל דברי עולא שאמר לעיל דלרבי יהושע נמי אית ליה חולין שנעשו על טהרת הקודש נעשה שלישי, יש לבאר בשני אופנים:

(א) כצירא ליה דהא דאמר רבי יהושע במשנה 'בחולין שנעשו על טהרת תרומה' נותן טעם לדבריו, דהא דנעשה גופו שני לקודש היינו בחולין על טהרת תרומה משום דטהרתה טומאה היא אכל הקודש, ולא אמר כן בחולין שנעשו על טהרת הקודש אף על גב דשייך ביה שלישי. ואפשר לו לפרש כן, כיון שעולא לא קיבל מרביתו המשא ומתן בין דברי רבי אליעזר ורבי יהושע, דהקשה לו רבי אליעזר למה לשיטתו האוכל שלישי נעשה שני, ואינו לא במשנה ולא בצרייתא.

(ב) עולא כצירא ליה כל המשא ומתן בין רבי אליעזר ורבי יהושע, אלא לא כצירא ליה תשובה האחרונה שאמר רבי יהושע 'אף אני לא אמרתי אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה', אלא רבי יהושע סובר דאף חולין שנעשו על טהרת הקודש נעשה שלישי והאוכלו נעשה שני, משום דטהרת שניהם - בין נעשין על טהרת תרומה ובין נעשין על טהרת הקודש, טומאה היא אכל הקודש ע'ממה. והא דאמר במשנה ד'חולין שנעשו על טהרת תרומה' רבותא אשמעינן, דאפילו בחולין שנעשה על טהרת תרומה איכא שלישי.

והוה נפקא מינה בין שני הדרכים דרש"י דברי עולא, דהאוכל חולין שנעשו על טהרת הקודש נעשה שלישי; לדרך א' לא נעשה שני כיון דאין טהרתו טומאה אלא קודש ע'ממה. אבל לדרך ב' נעשה שני לענין קודש ע'ממה.

גליץ קנין תורה

שנעשו על טהרת תרומה. אבל אם אכל שלישי של תרומה עצמה יהא אסור אפילו ליגע בתרומה. ומדברי רבי יונתן לבד הוה אמינא, דהא דאסור באכילת תרומה הוא רק בשאכל שלישי של תרומה עצמה. אבל אכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, מותר לו אפילו לאכול בתרומה, קא משמע לן דבשניהם מותר לו ליגע בתרומה ואסור לו לאכול תרומה.

(ד) רב יצחק בר שמואל בר מרתא אמר, האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש, מותר לאכול בקודש. שאין לך דבר שעושה רביעי בקודש, אלא קודש מקודש וקודש נמור שקדש גופי'ן בלבדיה.

מתחלה סברו דכל שכן כשאכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, דלשיטתו יהא מותר לאכול קודש. והקשה רבי בר חמא, דהא אמר רבי יהושע לעיל שהאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, נעשה גופו שני לקודש, ולא שני לתרומה. הרי מבואר דאף דלאו קודש מקודש הוא, מכל מקום מטמא האוכלו לענין קודש להיות אפילו שני.

אמר לו רב יצחק, דאין להקשות מושלישי חולין שנעשה על טהרת תרומה, דנעשה גופו שני לקודש, משום דבכל שלישי של תרומה מוספקינן ליה לענין קודש שאפשר שבאמת הוא שני, ומשום הכי פסול האוכלו לענין קודש להיות שני וכדין האוכל שני לרבי יהושע שנעשה שני.

רב יצחק הביא ראייה לכך מהא דתנן, בגדי עם הארץ הרי הן אצל פרושין כמדרם הוב, דמטמא אדם. ובגדי פרושין האוכלין חולין בטהרה, מדרם הוא לאוכלי תרומה. ובגדי אוכלי תרומה, מדרם הוא לאוכלי קודש. הרי מבואר דטהרת תרומה טומאה הוא אצל קודש.

דף ל"ה ע"ב

אבל רבא אמר, דאין להביא ראייה מן המדרסות, דבמדרם יש לחשוש שמא ישבה עליהן אשתו נדה, ואף על גב דאוכלי תרומה

¹⁰ והיינו כגון בשר קרבן, ומלות המודה שנשחט הזבח עליהם, ומנחות שקדשו בכלי. אבל שלישי של קדש המקודש בקדושת פה לא.

¹¹ דהאי דשלישי עביד רביעי בקודש, מעלה היא דרבנן, ומנה צין המעלות של קודש במס' חגיגה (דף כ:), צה' מעלות אחרונות לית להו דררא דטומאה מדאורייתא, ונאף על גב דילפינן בקל וחומר ממחוסר כיפורים, (מה מחוסר כפורים מותר בתרומה פסול בקדש, שלישי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי לקודש), לאו קל וחומר דאורייתא הוא. דהא משלישי דתרומה הוא דמיימינן, והיא גופה לאו כמיצא בהדיא ואסמכתא בעלמא הוא. וראיה לכך, שנמנה צין המעלות ולא צוממאות דאורייתא, וכי תקינו רבנן בשלישי דקודש מקודש הוא דתקון.

ולכאורה כיון דנזיד הדמע הוא עם תבלין של תרומה, על כרחך על טהרת תרומה רוצה לאכלו. ואם האוכל שלישי של חולין שנעשה על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול תרומה, וכי מותר להאכיל כהן דבר שיפסול גופו מלאכול בתרומה.

תירצו, דלעולם איירי בנזיד הדמע של חולין גרידא שלא נעשה על טהרת תרומה. ואף דיש בה תבלין של תרומה, כיון דליכא כזית תרומה בכדי אכילת פרס, אין צריך לאכלו על טהרת תרומה, ובסתם חולין בודאי ליכא שלישי כללי.

דף ל"ה ע"א

(ג) רבי יונתן אמר בשם רבי, האוכל שלישי של תרומה עצמה אסור לאכול בתרומה, ומותר ליגע בתרומה. והנה לכאורה דין זה דומה להא דאמר עולא שהאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה אסור לאכול תרומה ומותר ליגע בה. ומכל מקום איצטרך לשניהם. דמדברי עולא לבד הוה אמינא דהא דמותר ליגע בתרומה, הוא רק כשאכל שלישי של חולין

¹² והרי כהן מזהר מלפסול את גופו, כדאמרינן במס' יומא (דף פ:): 'אל תטמאו צהם ונטמתם צה' מכאן לטומאת גוייה דאורייתא, ואפילו למ"ד דרבנן איסורא מיהא איכא.

¹³ ויעיקר החידוש הוא דמותר לאכלו אף אם נגע בשני, אחר שנתערב צו תבליני תרומה. אבל נגע בשני קודש שיערבו צו תרומה לא נריכא לאשמעינן, דאכתי הוו חולין גרידי וליה צהו שלישי; תוספות ד"ה והשלישין.

וכל זה הוא על פי פי' השני שנראה לו לרש"י עיקר. אולם הביא פירוש אחר ששמע מפרשים, דכיון דקתני 'שלישי' שמע מינה דבחולין שנעשין על טהרת תרומה קמייירי, דרק חולין כזה נעשה שלישי. ועל זה הקשה רב המנוגד דאי אמרת דנפסל גופו דהאי כהן על ידי אכילת שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, וכי ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה, ומתירין לו לאכול עמה תרומה כגון הנך תבלינין.

ואמר ליה עולא, הנח לנזיד הדמע דלא איכפת לן אי אכיל תבלין של תרומה בפסול הגוף, דליכא צה כזית בכדי אכילת פרס. דחיוב אוכל תרומה צטומאת הגוף לא הוי אלא כזית, ואין שום אכילה כשיעור מנטרפת ציתר מכדי אכילת פרס [צין כזית דכל איסורין, וצין ככותבת ליום כיפור, אם שהה מחמת אכילת השיעור ועד סופה יותר מכדי אכילת פרס. שכן נתנה תורה שיעור לשהיית אכילה צבית המנוגע שהקפידה תורה בשוהה צו שיעור אכילה לטומא צגדים, ואותה אכילה נשתערה צחי ככר של עירוב והיא ד' ציאים]. ובנזיד הדמע תבלי תרומה מועטין הן, וכי אכיל מן המקפה פרס לא אכל מן התבלין כזית עד דאכל מן המקפה טפי מאכילת פרס, וצטפי לא מנטרף כזית ואין כאן אכילת תרומה צטומאה. אבל ראשון ושני אין נאכל נזיד הדמע דאפילו בחולין מהני שני, ועוד דשני פסיל ליה לתרומה המעורב צו.

והקשה רש"י, דאף דאין צוה איסור ממתת אכילת תבליני תרומה, מכל מקום קשיא היכי ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה לתרומה, והא מזהר הוא מלפסול את גופו, דאמרינן במס' יומא (דף פ:): דכתיב 'אל תטמאו צהם ונטמתם צה', מכאן לטומאת גוייה דאורייתא. ואפילו למאן דאמר דרבנן הוא, איסורא מיהא איכא. ועוד לישנא דהש"ס דפריך 'ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה' משמע דלאו מתבלי תרומה פריך, אלא מדספינן ליה שלישי של חולין.

גליון קנין תורה

מטמא משקה קודש, ופוסל אוכלי קודש. הרי מבואר דאפילו חולין שנעשו על טהרת הקודש עושה רביעי בקודש, ולא דוקא בקודש מקודש.

מסיק הגמ' דבאמת מהלוקת תנאים הוא. דתנן במשנה (שם משנה ח'), **לתנא קמא** חולין שנעשו על טהרת קודש הרי הן כחולין ואין באין לכלל שלישי. **לרבי אליעזר ברבי צדוק**, הרי הן כתרומה שהראשון והשני טמא בהן, והשלישי פסול ואינו טמא לעשות רביעי אפילו בקודש. הרי מבואר דלא שייך בהו רביעי ותו לא מיקרי שלישי דידהו טמא אלא פסול, ולא עביד רביעי בקדש, וכוותיה סובר **רב יצחק**.

תמצית השיטות בהאכל שלישי של חולין לרבי יהושע:

שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש	שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה		עולא
	לענין קודש	לענין תרומה	
תלוי כבי לשונות של רשוי הקדש? אי נעשה שני או שלישי	פסול מלאכול ומותר ליגע (כדין שלישי)	נעשה שני	פסול מלאכול ומותר ליגע (כדין שלישי)
נעשה שני	פסול מלאכול ומותר ליגע (כדין שלישי)	נעשה שני	פסול מלאכול ומותר ליגע (כדין שלישי)
אין שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקודש	אין שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקודש	נעשה שני	פסול מלאכול ומותר ליגע (כדין שלישי)
טהור אף לאכול בקודש	טהור אף לאכול בקודש	נעשה שני	פסול מלאכול ומותר ליגע (כדין שלישי)

שיטת רבי שמעון בהכשר בשר לקבל תומאה

לרבי שמעון במשנתנינו, השוחט בהמה אף על פי שלא יצא מזונה דם, הוכשר הבשר לקבל תומאה על ידי השחיטה דמוגו דהשחיטה מתרת הבשר באכילה, משויא ליה אוכל גם לענין תומאה.

אמר **רב אמי**, דלרבי שמעון דוקא השחיטה מכשיר לקבל תומאה, אבל דם שיוצא בשעת שחיטה אינו משקה להכשיר לקבל תומאה. הלכך אם נפל דם שחיטה על הזרעים, לא הוכשרו הזרעים לקבל תומאה.

נזהרים בזה לגבי קודש לא הוה שמירה, והיישנין הואיל ותומאה מצויה היא, לא היה נזהר בכך. אבל בפירי דאין תומאתן מצויה, אולי הויה שמירת תרומה שמירה לקודש^ט.

אבל **רב יצחק** סובר דאפילו בפירי אמרינן דטהרת תרומה תומאה הוא אצל קודש^י.

• **רבי ירמיה** מדיפתי הקשה על **רב יצחק** מהא דתנן במס' חגיגה, דבארץ יהודה נאמנין עמי הארץ על טהרת יין לנסכים, אם אמרו טהורין ק"א. אבל על התרומה אין נאמנין אלא בשעת הגיתות והבדים שהכל מטהרים הכלים באותו זמן. אבל שלא בזמן הגיתות והבדים אין נאמנין. והלכך אם הביא עם הארץ לכהן חבית של יין תרומה, הרי זה לא יקבל הימנו. ואם אמר לו העם הארץ 'הפרשתי לתוך חבית זה רביעית יין לנסכים', נאמן על כולה ומקבלם כהן ושותה. ולכאורה אם אמרינן דטהרת תרומה תומאה היא אצל קודש אף בפירי, למה אין התרומה מטמא את הקודש המעורב בתוכו.

תירץ **רב יצחק**, דאין להקשות מ'תומאה בחבורין' ששניהם בכלי אחד יחד. דמינו דמהימן על הקודש האמינו לו גם על התרומה, אף בדדרך כלל הוה טהרת תרומה תומאה אצל קודש אף בפירי.

• **רב הונא בר נתן** הקשה על **רב יצחק** דאמר דאין עושה רביעי אלא קודש מקודש, דתנן במשנה במסכת טהרות (פ"ב משנה ו'), השני שבחולין – מטמא משקה חולין להיות ראשון, ופוסל אוכלי תרומה. והשלישי שבחולין שנעשו על טהרת הקודש,

^ט והוסיף רש"י, ללכאורה מוכרח לומר כן, דאם נימא דטהרת פירות תרומה הוה תומאה לגבי קודש, נימא נמי דתרומה טהורה ממש נמי מטמאה קודש. [ולשיטת רב יצחק, ע"י הערה הבאה].

ואף דרבי יהושע עצמו אמר שהאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה הוה שני לענין קודש, הרי ללכאורה מוכרח דאף לענין פירי אמרינן דטהרת תרומה תומאה הוה אצל קודש, סבר רבא שהטעם למה האוכל שלישי הוה שני, הוה משום דכיון דלא נוהר לשומרו מליטמא וליגע בשני, איכא לספוקי נמי דלמא נגע בראשון. וסבר כעולא לעיל [למד ד' ברש"י] דלרבי יהושע אף האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש שני הוה מהאי טעמא, ולית ליה הטעם דטהרתה של תרומה תומאה היא אצל קודש, אלא שמירת תרומה חשיבא לשמירה אצל קודש; תוספות ע"א ד"ה בחולין.

^י רבי יצחק סובר דקודש האוכל שלישי שנעשה על טהרת תרומה נעשה שני לקודש, דטהרתה תומאה היא אצל קודש. אצל האוכל שלישי הנעשה על טהרת הקודש, טהור לאכול בקדש, כמו שאינו עושה רביעי. ולדידיה אפילו באוכל תרומה טהורה נמי מטמאה קודש; שם. [אצל נשיטת רש"י יש לעיין דמדבריו (ד"ה אצל) משמע דלכאורה אין תרומה טהורה מטמאה קודש, ועיי' בשי"מ"ק].

^{טז} והיימנוהו רבנן, כדי שלא יהא כל אחד הולך וצוה צמה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו.

גליץ קנין תורה

גייה ועבודה³², דמון נמי יהא צריך קבורה, קא משמע לן דמותריין הם בהנאה³³.

דף ל"ו ע"א

• בבית מדרשו של רבי ישמעאל שנו ברייתא דיליף מדם חללים ישתה למעט ש'דם קילוח' שיוצא בשעה שמקוץ את הבהמה (בתהלה הדם שותת במיפה אחת או שתיים, ואחר כך הוא 'מקלח' ואינו דם נפש, ומיפה המשחרת ואילך הוה דם נפש), אינו מכשיר את הזרעים.

• נחלקו תנאי בברייתא בהשוחט והתניז דם בתחלת שחיטה על הדלעת תלושה של תרומה; לרבי, הוכשר הדלעת. לרבי חייא, תולין (וכמו שיתבאר).

רבי אושעיא פסק כרבי חייא שתולין, משום דרבי שמעון שאמר אין דם שחיטה מכשיר לקבל טומאה, מסייע לרבי חייא. ואם כן הוה ליה דברי רבי יחיד במקום שנים – רבי חייא ורבי שמעון. ונחלקו אמוראי בביאור מחלוקת רבי ורבי חייא, ומהו הסיוע לרבי חייא מדברי רבי שמעון:

לרבי פפא, הכל מודים היכא דאיתיה לדם על הדלעת עד גמר שחיטה ולא נתקנה, מכשיר הוא לקבל טומאה, משום דדם שחיטה הוא ואיתקש למים. ולא נחלקו רבי ורבי חייא אלא בנתקנה הדם בין סימן לסימן; לרבי, ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, והכל דם שחיטה הוא ומכשיר. לרבי חייא, אינה לשחיטה אלא בסוף וכשנתקנה קודם סימן שני עדיין לא היה קרוי דם שחיטה אלא דם מכה, ו'תולין' עד גמר שחיטה לראות אם היא עליו הדם בסוף השחיטה.

ומסתייע מדברי רבי שמעון – דסובר שלעולם אינו מכשיר אף דם שבסוף שחיטה – ולכן אף באם לא נתקנה הדם מודה רבי חייא דמכשיר, מיהו באופן שנתקנה הדם הרי בין לרבי חייא ובין לרבי שמעון אינו מכשיר, ואין דבריו של רבי שאומר שמכשיר במקום שנים.

³² רש"י מביא המשך הדרכה במס' צורות (דף ט"ו.) 'צשר' ולא חלב. והתוספות (ד"ה סלקא) מפרשים דכל ההוה אמינא לומר שדם פסולי מוקדשין יהא אסור בהנאה הוא רק משום אמו דרשה ד'צשר' ולא חלב, דס"ד דהוה דרשינן נמי 'צשר' ולא דם, והגמ' ללא נקט רק אסור גיזה ועבודה רישא למילתא נקט.

³³ ואע"ג דאין היקף למחנה, לא מסתבר ליה לרי' שמעון למידרש מתשכחו כמים אלא לענין שפיכה דלא צעי קבורה, ולא כסוי. אצל הכשר לא שייך מידי לשפיכה; תוספות ד"ה לאשמעינן.

אין להביא ראיה לדבריו ממשנתנו דאמר רבי שמעון 'הוכשרו בשחיטה' דבשחיטה דוקא הוכשרו ולא בדם. דיש לפרש כוונתו דהוכשרו אף בשחיטה היכא דליכא דם, ולעולם כי איכא דם, הדם נמי מכשיר.

אין להביא ראיה לדבריו מהא דאמר רבי שמעון בברייתא זכי הדם מכשיר והלא שחיטה מכשרת, דיש לפרש דבריו זכי דם בלבד מכשיר, הא אף שחיטה נמי מכשרת.

אין להקשות עליו מהא דתנן במס' מכשירין, רבי שמעון אומר דם המת ובהמה שמתה מאליהו אינו מכשיר לקבל טומאה, דמשמע שבא למעט דרק 'דם המת' אינו מכשיר הא 'דם שחיטה' מכשיר לקבל טומאה. דיש לומר שבא למעט דרק 'דם המת' אינו מכשיר כשמתה מאליהו, הא 'דם חללים' – ואם נהרגהו שפיר מכשיר, אבל לעולם דם שחיטה אינו מכשיר.

ואף דלכאורה הוה יותר רבותא שדם שחיטה אינו מכשיר, שהרי איתקיש למים דכתיב על הארץ תשפכנו כמים, ואם כן אם אמת הוא שדם שחיטה אינו מכשיר הוה ליה למינקט דדם שחיטה אינו מכשיר, וממילא אמינא דכל שכן שאם מתה מאליהו שאין הדם מכשיר. שיש לומר שהוצרך להשמיענו שדם בהמה שמתה מאליהו אינו מכשיר, דהוה אמינא דאף אם דם שחיטה אינו מכשיר מכל מקום אם מתה מאליהו שפיר מכשיר הדם, דהוה כדם חללים, דמה לי קטלה איהו, מה לי קטלה מלאך המות [אבל דם שחיטה לא מיקרי חלל אלא זבח], קא משמע לן דאפילו אם מתה מאליהו אין הדם מכשיר.

אין להקשות מהא דשנינו בברייתא דלרבי שמעון דם מכה של בהמה אינו מכשיר לקבל טומאה, דמשמע שרק דם מכה הוא דאינו מכשיר הא דם שחיטה מכשיר. דיש לומר שבא לאפוקי רק דם חללים שמכשיר לקבל טומאה, אבל דם שחיטה לעולם אינו מכשיר. והמעט למה לא נקט שדם שחיטה אינו מכשיר, והוה ידעינן דכל שכן שדם מכה אינו מכשיר. היינו משום דהוה אמינא שדם מכה הוה כדם חללים שמכשיר, דמה לי קטליה כולה מה לי קטליה פלגא, קא משמע לן דאפילו דם מכה אינו מכשיר.

ילפינן שדם חללים מכשיר מדכתיב ודם חללים ישתה הרי שהוא בכלל משקה. אבל דם שחיטה אף דכתיב על הארץ תשפכנו כמים דאיתקיש למים שהוא משקה, אינו מכשיר. שלא הוקש למים אלא להתיר דם של פסולי המוקדשין לאחר שנפדו בהנאה (מה מים מותרים בהנאה, אף דם פסולי המוקדשין מותרים בהנאה). דהוה אמינא הואיל ופסולי מוקדשין אסורין בגיזה ועבודה ודכתיב תזבח ולא

גליון קנין תורה

וכו', אלא בא למעט דאף שחיבת הקודש מכשיר, לא הוה כהכשר מים ממש למטא אחרים.

אמנם דחו גם ריבוי הפסוקים של **רבי אלעזר**, דפסוק דוכי **יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו וגו'**, איירי בשרצים לאשמעינן דלא מטמו אוכל אלא על ידי הכשר. **ומכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים וכו'** בא לרבות הכשר גם לטומאת מת¹. ואיצטריך לאשמעינן שניהם, דאם לא אשמעינן רק טומאת מת שצריך הכשר הוה אמינא דהוא משום טומאת מת קיל דלא מטמא בכעדשה אלא בכזית, אבל שרץ דחמור שמטמא בכעדשה אין צריך הכשר. ואם אשמעינן רק דשרץ צריך הכשר, הוה אמינא דהוא משום דקיל דלא מטמא טומאת שבעה, אבל מת דחמור דמטמא טומאת שבעה אין צריך הכשר, לכן איצטריך קרא לאשמעינן שניהם.

• **רב יוסף** הקשה על **רבי אלעזר** דאמר שחיבת הקודש אינו מכשיר למטא אחרים, מהא דאמר **רבי שמעון** במשנתנו דבשחיטת בהמה הוכשרו בשחיטה, וכיון דלעיל אוקימו המשנה בחולין, והרי לא שייך בחולין פסול הגוף ליאסר באכילה, ועל כרחך פירושו דהוכשרו אפילו למטא אחרים, ואף דלאו אוכל הבא במים הוא. ואם כן הוא הדין לחיבת הקודש דמטמא אחרים אף שלא בא במים.

תירץ **אביי**, דלרבי שמעון **מדרבנן** עשאוהו כהכשר מים למטא אחרים. אבל מדאורייתא אפשר שאינו מטמא אחרים ואין שורפין תרומה וקדשים אם נגעו בה.

• **רבי זירא** הקשה על **רבי אלעזר** מהא דנחלקו בברייתא בהבוצר לגת שיוצא משקה מן הענבים דלא ניהא ליה משום דהולכים לאיבוד; **לשמאי**, הוכשרו הענבים לקבל טומאה משום גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות ויהא ניהא ליה במשקה היוצא מהם. **להלל**, לא הוכשרו הענבים, ולכסוף שתק הלל לשמאי ולא עמד במחלוקתו. ולכאורה כיון דלא ניהא ליה בהאי משקה לא הוה כאוכל הבא במים², ומכל מקום הוכשר לקבל טומאה אפילו למטא אחרים.

ל**רב אשי**, אין לפרש 'תולין' להמתין עד סוף השחיטה, דלא תני תנא 'תולין' בדבר שסופו מוכיח עליו. אלא משמע דתולין הדבר לעולם עד שיבא אליהו הנביא ויודיענו. ואיירי גם כן באופן שנתקנה הדם קודם שחיטת סימן השני, ומספקא ליה לרבי הייא אם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והוה דם שחיטה שמכשיר, או אינה לשחיטה אלא בסוף ואינו דם שחיטה. ולכן אם נגעה אחר כך טומאה בזרעים אלו של תרומה, 'תולין' שלא אוכלין ולא שורפין אותן. ומסתייע רבי הייא מדברי **רבי שמעון** שאין לשרוף אותן, ואף דלרבי שמעון ודאי לא הוכשר לקבל טומאה ואף אוכלין אותה, מכל מקום בהא שוה לדברי רבי הייא שעל כל פנים אין לשרוף התרומה, ואין דברי רבי שאומר שודאי הוכשר וצריך לשרפו במקום שנים.

חיבת הקודש למטא אוכלין אחרים

ריש לקיש נסתפק ב'צריד' של מנחות – שהם קורטי קמה הצבור במנחה ואין שמון נכנס לתוכו, כשמקבל טומאה מחמת חיבת הקודש אף על פי שלא הוכשר על ידי משקה³, האם כשקבל טומאה מאב הטומאה נעשה ראשון ומטמא קדשים אחרים להיות שני, וכן כשקבל טומאה מראשון נעשה שני למטא אחרים להיות שלישי. או דלא מהני חיבת הקודש אלא לפסול את גופו ליאסר באכילה, ולא נעשה ראשון או שני למטא אחרים.

ופשט **רבי אלעזר** הספק מדכתיב בקרא **מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא וגו'**, ומתחלה סברו שבא להוכיח מפשטיה דקרא דרק אוכל הבא במים הוכשר לקבל טומאה, ואילו אוכל שאינו בא במים לא הוכשר לקבל טומאה.

אבל הקשו, דהרי **ריש לקיש** שנסתפק בזה גם כן ידע הפסוק דהכשר לקבל טומאה דוקא על ידי מים הוא. ומכל מקום נסתפק בקדשים דמהני בהו חיבת הקודש, האם הוה לגמרי כהכשר מים בחולין שמקבל טומאה למטא אחרים, או לא הוה כהכשר מים לגמרי אלא דמהני לפסול גופו ולא למטא אחרים.

דף ל"ז ע"ב

ומבאר הגמרא ד**רבי אלעזר** נמי לא בא להוכיח כלום מפשטיה דקרא, אלא בא ללמוד מיתור הקרא דחיבת הקודש לא הוה כהכשר ממש על ידי מים. דכיון דכבר כתיב **וכי יותן מים על זרע למה איצטריך מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים**

¹ ואף על גב דצפרשת שרצים כמיז, אם אינו ענין להם תנהו ענין לטומאת מת.

² דכיון דמדאורייתא לא אשכחנא הכשר בלא משקה, צבוצר לגת דלחיל לאיצוד ולא חשיב משקה לא הוה להו לרצנן למגור שמא יצטרנו כו', אכל אם אשכחנא מדאורייתא הכשר בלא משקה בשום מקום נימא; תוספות ד"ה ממיז.

³ דקיימא לן דחיבת הקדש מכשרת, דמינא 'יהבשר' לרבות עלים ולבונה, דלקמן.

גליץ קנין תורה

זכוי שלמים¹ והעבירה בנחל, ושחטה כשעדיין משקה מופח עליה ונופל מן העור לבשר.

אלא ילפינן ליה מסיפא דקרא דכתיב 'והבשר' כל טהור וגו' דקרא יתירה הוא, דהא רישיה דקרא בבשר משתעי, אלא שבא לרבות עצים ולבונה של קודש לקבל טומאת אוכלין. ואף דעצים ולבונה לאו בני אכילה נינהו, חיבת הקודש מכשיר לה ומשויא להו אוכל. הכא נמי כל קדשים שלא הוכשרו כגון צריד של מנחות, חיבת הקדש מכשרתן לקבל טומאה מדאורייתא.

שחיטת מסוכנת

בהמה בריאה שנשחטה, אין חוששין שמא מתה קודם גמר שחיטה. אבל בהמה מסוכנת שקרובה למות, יש לחוש דנמולה נשמתה קודם גמר שחיטתה והוה נבילה.

ונחלקו תנאי במשנתנו באיזה אופן כשרה שחיטת מסוכנת? דלא חיישינן עוד שמתה קודם גמר שחיטתה:

(א) **לרבן שמעון בן גמליאל**, כשהבהמה מפרכסת ביד וברגל, ויתבאר להלן דף לח. באיזה חלק מהשחיטה צריכה הבהמה לפרכסו.

(ב) **לרבי אליעזר**, דיה אם זינקה כדרך שהבהמות נופחות בגרונם לאחר שחיטה, והדם מקלח בכה. ואמר **רבי שמעון** אליבא דשיטת רבי אליעזר, שאם שחט בהמה מסוכנת שצריכה פירכוס בלילה, ולא ראה אם פירכסת, ולמחר השכים ומצא כותלי בית שחיטת הצואר מלאים דם, הבהמה כשרה מפני שבודאי זינקה דם.

(ג) **לחכמים**, עד שתפרכס או ביד או ברגל, או אם כשכשה בזנבה.

• בין בהמה דקה ובין בהמה גסה צריכות פירכוס אם היא מסוכנת. אלא יש נפקא מינה ביניהם באופן שפשטה ידה בגמר שחיטתה ולא החזירה; בבהמה דקה פסולה, לפי שאין זה פירכוס

תירין אביי, דעשאוהו כהכשר מים מדרבנן לטמא אחרים. אבל מדאורייתא אינו מטמא אחרים, ואין שורפין תרומה וקדשים אם נגעו בה.

הקשה לו רב יוסף לאביי שתירין על קושיהו מהא דאמר רבי שמעון במשנתנו דהוכשרו בשחיטה, וכן על קושיהו רבי זירא מהבוצר לגת, דהכוונה דמדרבנן עשאוהו כהכשר מים, ואם כן למה לא פשיט ליה לריש לקיש נמו שדבר הנכשר בחיבת הקודש על כל פנים מדרבנן יהא כהכשר מים לקבל טומאה להיות ראשון ושני לטמא אחרים.

אמר לו אביי, דאין הכי נמי דהא פשיטא ליה לריש לקיש דמטמא אחרים מדרבנן לתלות ולהיות אסור באכילה. ולא נסתפק אלא לטמא אחרים מדאורייתא לשרוף תרומה וקדשים שנגעו בה, ונשאר בתיקו.

• מהא דאמר אביי שנסתפק ריש לקיש אם חיבת הקודש מכשיר לטמא אחרים מדאורייתא, מבואר דהא פשיטא ליה דלענין לפסול גופו הוי הכשר מדאורייתא, ושרפינן ליה, ורק בנוגע בו הוא דמספקא ליה. ויליף ליה מדכתיב בקדשים 'והבשר אשר יגע בכל טמא, ולכאורה האיך הוכשר בשר זו לקבל טומאה:

אין לומר דנתכשר בדם שחיטה², דהא אמר רבי יהודה בר אבא בשם רבי יוחנן, דם קדשים אינו מכשיר דכתיב לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים דם הנשפך כמים מכשיר, שאינו נשפך כמים אינו מכשיר.

אין לומר דנתכשר על ידי מים שרחצו בהן הבשר בבית המטבחים בעזרה, דהא אמר רבי יוסי ברבי הנינא, דמשקים של בית המטבחים בעזרה לא רק שאין מטמאין, אלא אפילו אין מכשירין. ואין לומר דהא דאמר רבי יוסי ברבי הנינא דמשקים של בית המטבחים אין מכשירין, לא קאי רק על דם של עזרה דאין נשפך כמים, דהא 'משקי'³ קאמר והכוונה לכל המשקים שבעזרה.

אלא על כרחך צריך לפרש הקרא שהבשר הוכשר לקבל טומאה על ידי חיבת הקודש.

אבל ילפותא זו יש לדחות כהא דאמר רב יהודה בשם שמואל לבאר האיך הוכשר בשר לקבל טומאה, כגון שהיתה לו פרה של

¹ נקט זכוי שלמים משום שני טעמים: (א) דקרא נשלמים קאי, (ב) כיון דזכר שלמים ועורן לזעלים, טרם זה להיות יסין ומעצבין צנהר סמוך לשחיטתן שיהו נוהגין להפשיט, כדאמרין גמס' צילה (דף מ). משקין ושוחטין את הצימות, ולאמרין הם דלורח ארעא לאשקויי משום סירכא דמשכא.

² ואפילו לכתחלה שרי ונקט לשון 'השוחט' משום דזעי למיתני עד שתפרכס; תוספות ד"ה השוחט.

מיהו גדולי החכמים לא היה אוכלים מנהמה מסוכנת, כמו שיתבאר להלן מיחזקאל הנביא; ע"י שו"ע יו"ד סי' י"ז סעיף ג'.

³ לשיטת התנא קמא צמשתנו, שדם שחיטה מכשיר.

⁴ עיקר דיוקא לאו מדקמתי משקי צו"ד, דמנא לן דלמא כתיבא משקה זה"א, [שהרי לא היה להם משניות כמזונות צימיהם ולא היה ידוע האין היה כמזון; שיטתו] אלא אידך' סמין דמשמע לשון רצים; תוספות ד"ה וכו' תימא.

טרפה וקאי עלה בלאו ועשה, וכי לאחר מיתה מיבעיא לן עוד קרא, איסורא להיכא אזל. דעדיין יש לומר דלעולם היינו נבלה, היינו טרפה, היינו מסוכנת. ואפשר לאוקים הפסוק בנבלה שמתה לאחר שנטרפה ונסתכנה, ואפילו הכי איצטריך קרא למיקם עלה לאחר מיתה בשני לאוין – לאו דנבלה, ולאו דטרפה, ועשה דחיה אכול.

דף ל"ז ע"ב

(ג) כתיב וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו ואמרינן במס' זבחים (דף ע.) דהך ואכול לא תאכלוהו לא צריך, דהא כבר כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו, וכי סלקא דעתך דאם נתנבלה או נטרפה אזיל ליה איסור חלב. אלא התורה אמרה כאן, יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב, יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב, ויהא חייב בכל אחד מהם משום שני לאוין, ולא אמרינן בזה דאין איסור חל על איסור.

ואי סלקא דעתך דטרפה היינו מסוכנת, הוה ליה למיכתב רק חלב טרפה לא תאכלוהו לאשמעינן דחל איסור מסוכנת על איסור חלב, ונלמוד מקל וחומר דמה מחיים דאיסור טרפה אינו אלא מחמת קירוב מיתה מכל מקום היא חל על איסור חלב, נבלה גופה שכבר מתה וכי מיבעיא שהיא חל על איסור חלב. ומדאיצטריך לאשמעינן דאף איסור נבלה חל על איסור חלב, מכלל דמסוכנת לאו טרפה מיקרי. ולכן איצטריך קרא לאשמעינן בהך נבלה דאתיא מכה מסוכנת ולא נטרפה קודם לכן, דהיא נמי חל על איסור חלב, ומקל וחומר דטרפה לא מצינן למילף גבי נבלה, דמעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא, אלא משום חסרון.

ואין להקשות דלמא לעולם טרפה היינו מסוכנת, ומכל מקום איצטריך למיכתב דחל איסור נבלה על חלב גם באופן שלא היתה מסוכנת לפני מיתתה, וכגון שעשאה גיסטרא והתכה לשנים לרחבה, וכיון דלא נסתכנה קודם נבלותה, איצטריך לאשמעינן דחל איסור נבלה על איסור חלב. דאף באופן זו אי אפשר דלא היתה הבהמה מסוכנת מעט לפני שנחתך רובה דאז נעשה נבלה, נמצא דכל נבלה הוה מסוכנת קודם לכן.

²⁷ דכיון דאי אפשר לחל איסור נבלה לאיסור חלב, אם לא שחל תחלה איסור טרפה דהיינו מסוכנת על איסור חלב, כיון שהתחיל איסור דקירוב מיתה בלאותה צהמה לחל על איסור חלב, בודאי דלמא נמי איסור נבלה דלמא בתר הכי וחייל עליה; תוספות הרא"ש.

אלא כן דרכה בשעת צאת נפשה. אבל גסה לאו אורחה בהכי והוה פירכוס.

מנא ילפינן דמסוכנת מותר

מוהא דכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ, הוה אמינא דמסוכנת אסורה, דחיה אכול, ושאינה חיה לא תאכל, ומסוכנת כיון שאינה חיה²⁷ תהא אסורה באכילה. ומבאר הגמ' מנא אכן ילפינן דמסוכנת שנשחטה מותרת באכילה:

(א) אין לומר דילפינן מדכתיב נבלה לא תאכל, והרי סתם נבלה מסוכנת הואי קודם מיתתה, וכיון דאיצטריך קרא למעט דנבילה אסורה באכילה מכלל דקודם מיתה כי הוה מסוכנת היתה מותרת. דאם קודם מיתה כבר היתה אסורה משום 'זאת החיה', וכי הוה אמינא דעכשיו שמתה יהא מותרת.

דיש לדחות דאולי כבר קודם מיתה משנסתכנה גם כן קרי לה נבלה, ואשמועינן רחמנא דקאי עלה נמי בלאו של אכילת נבלה, לבד מהאיסור עשה הנלמד מוזאת החיה²⁸.

ואין לדחות דכתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה דמשמע דרק לאחר מיתה קרייה רחמנא נבלה, אבל מחיים לא אקרי נבלה. דלעולם אפשר לומר דבהמה שנסתכנה הוה נבילה ונאסרה קודם מיתה, ואפילו הכי איצטריך קרא, דאילו מחיים איסור מסוכנת עשה בעלמא הוא, ואשמעינן קרא דלאחר מיתה קאי נמי בלאו.

(ב) אין ללמוד מדהוצרכה התורה לומר טרפה לא תאכל, מכלל דמסוכנת מחמת חולי דלא מחסרא לא נאסרה ולא דרשינן שאינה חיה לא תאכל – דאם מסוכנת שאינה מחוסרת אסור, וכי איצטריך לן למימר דטריפה שהיא מחוסרת כגון שניקב קרום של מוח או נחתכו רגליה אסורה, והרי הך טריפה נמי אינה חיה.

דיש לדחות דמסוכנת בין מחסרא ובין לא מחסרא משעה שאינה חיה 'טרפה' קרי לה וטרפה לשון מסוכנת היא, כלומר קרובה למות. ואיצטריך הפסוק דטרפה לעבור עליה גם בלא תעשה – לאו דטרפה, מלבד איסור עשה – דשאינה חיה.

ואין לדחות דאם כן למה צריך קרא דנבילה דאוקמינן לעיל לעבור עליה בלאו, דלכאורה אם כשהיא מסוכנת קרייה רחמנא

²⁸ אף על גב דלא מיקרי 'אינה חיה' לגמרי דמכל מקום כל חיות אינה חיה, מ"מ לא מיקרי חיה גמורה ולא בכלל דזאת החיה היא; שיטתו"ק.

²⁹ ללאו הנא מכלל עשה, הוה עשה.

גלין קנין תורה

היה כוונתו שלא עבר על איסורי תורה, אלא יש לפרש דבריו; **הנה נפשי לא מטומאה** שלא הרהרתי ביום ובאתי לידי טומאת קרי בלילה^מ, ו**נבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי** שלא אכלתי בשר שאומרים עליו שהוט שחוט מהר שלא תמות – לפי שמסוכנת היא, **ולא בא בפי בשר פגול** (א) שלא אכלתי מבהמה שנולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו, (ב) בשם **רבי נתן** אמרו, שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה, הזרוע והלחיים והקבה, ואף על פי שיהזקאל בהן היה ובלא הרמה יכול לאוכלה.

וכיון ששיבחה עצמו יהזקאל בזה שלא אכל מסוכנת, על כרחך דמותה הוא מן התורה לאכלו, ומכל מקום כיון דמאיסה הוא לא אכלו. דאם אסורה הוא מן התורה, מאי רבותא דיהזקאל שלא אכלו.

(ד) באופן אחר יש ללמוד מאותו פסוק **וחלב ונבלה וחלב** **טרפה וכו' ואכול לא תאכלוהו** דמסוכנת מותר, דאם מסוכנת אסורה למה לא כתיב 'חלב וטרפה' לאשמעינן דאיסור נבלה וטרפה חל על איסור חלב, ומדכתב 'חלב' 'חלב' שני פעמים, ליתורא בא לומר דרק טרפה גם היא וגם חלבה אסורים וליכא חילוק בין בשרה לחלבה, אבל יש לך אחרת שהיא קרובה למיתה כזו ואין בה אלא איסור חלב לבדו, והיינו מסוכנת שרק החלב אסור ואילו הבשר מותר.

(ה) יהזקאל הנביא שיבחה עצמו^נ ואמר **ואומר אהה ה' אלקים** **הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד** **עתה ולא בא בפי בשר פגול** וכיון דאמר כן לשבחו על כרחך לא

^מ ואף דכל אדם נמי אסור בזה מ'ונשמרת מכל דבר רע', אפילו הכי חשיב רבותא, משום דאמרינן דג' דברים אין אדם ניצל מהן בכל יום הרהורי עבירה, ולשון הרע, ועיון מפלה; תוספות ד"ה שלא.

^נ לפי שאמר לו הקב"ה 'קח לך חטים ושעורים וגו' ועוגת שעורים תאכלנה [עריכתה מנוולת כעריכת שעורים ולא כעריכת חטים] והיא בגללי לואת האדם תעוגינה [תאפינה כעוגה] לעיניהם'.

שאלות ותשובות לחזרה

דף ל"ג ע"א

- א.** באיזה ב' דרכים יש לבאר הא דאמר ריש לקיש דאם שחט את הקנה ואחר כך ניקבה הריאה, כשרה? (רבא, רבי זירא)
- (א) לרבא, הואיל וחיי ריאה תלויה בקנה וכבר נשחט הקנה, הוי כמו שניטלה כולה מן הבהמה ומונחת בסל, ושוב לא נעשה הבהמה טריפה על ידה.
- (ב) לרבי זירא, כיון שנשחט מקצתה שוב אינו נעשה טריפה, שאין טריפה לחצי חיות.
- ב.** מה הנפקא מינה להלכה בין הב' דרכים?
- אם נקבו בני מעיים בין שחיטת קנה לושט. לרבא שהטעם הוא משום דהריאה הוה כמונח בסל, כאשר ניקבו הבני מעיים הוה טריפה, כיון דחיותא דבני מעיים אינו תלוי בקנה אלא בושט. ולרבי זירא שאין טריפה לחצי חיות, גם אם ניקבה בני מעיים כשר, דמה לי ריאה ומה לי בני מעיים הרי אין טריפה לחצי חיות.
- ג.** מה הן צדדי ספיקת רבי זירא כשניקבו בני מעיים לאחר שחיטת קנה לפני שחיטת הושט, אם מהני שחיטה לטהרה מידי נבילה?
- דשחיטת סימן הראשון היה להתירה לאכילה, וגם לטהרה מידי נבילה. ושחיטת סימן שני לא בא להתירה באכילה - שהרי נטרפה בינתיים - אלא לטהרה מידי נבילה, ויש להסתפק האם יכול להצטרף שחיטת סימן הראשון לשחיטת סימן השני לטהרה מידי נבילה.
- ד.** עובר שהוציא ידו קודם שחיטה, מה הדין עם היד לאחר שחיטת האם לענין אכילה, ולענין טומאה? (רש"י)
- אכילה: לכולי עלמא אותו אבר שיצא אינו נותר באכילה.
- טומאה: לרבי מאיר, מטמא משום נבילה, ולחכמים, אינו מטמא אלא יש לו דין טריפה שחוטה.
- ה.** אליבא דמי נסתפק אילפא כשהוציא עובר את ידו בין שחיטת הקנה לשחיטת הושט? והאיך פשט הספק?
- נסתפק אליבא דחכמים שאם נשחטה האם אין היד מטמא בנבילה, האם מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה, שהרי שחיטת סימן השני לא בא לאותו אבר אלא לטהרה מידי נבילה. ופשט דאם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר שאר העובר באכילה, וכי לא יצטרף עמו לטהר אותו אבר מידי נבלה.
- ו.** מה הדין בספיקת רבי זירא כשניקבו בני מעיים לאחר שחיטת קנה לפני שחיטת הושט האם השחיטה מטהרה מידי נבילה?
- מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבילה, ולא מהני מה שהוא חלוק לענין היתר אכילה לפסול בשחיטה כיון דלא נולד ריעותא בסימנין עצמן.
- ז.** למה אין לחוכיה מהא דנסתפק רבי זירא האם מצטרף סימן הראשון לשני לטהרה מידי נבילה, דהדר ביה רבי זירא וסבירא ליה דאם ניקבה הושט לאחר שחיטת הקנה שעל כל פנים אסורה הבהמה באכילה?
- דלמא באמת לדידיה אף כשניקבו בני מעיים מותרת באכילה, דאין טריפה לחצי חיות. ולא נסתפק לענין טומאה אלא לדבריו של רבא דאמר לעיל דלא אמר ריש לקיש אלא בריאה אבל בבני מעיים טרפה הוה, בזה נסתפק אם לדידיה טהורה מיהו מידי נבלה או לא.

קנין תורה גליון

ה. לרב אחא בר יעקב, האם הריאה מותרת באכילה לעובד כוכבים, ולישראל? והאיך למד כן מדברי ריש לקיש?

לעובד כוכבים: אסור באכילה משום אבר מן החי. **לישראל:** מותר באכילה ולא הוה אבר מן החי. **ולמד כן מדברי ריש לקיש:** שאמר דכיון שנחתך הקנה הוה הריאה כמונח בסל, אם כן הוה הריאה כמי שהוציאה מן הבהמה בעודה מפרכסת. ובעובד כוכבים אין הבהמה נחשב כמת על ידי שחיטה כיון דהיתר אכילתו אינו בשחיטה, שהרי לא הוזכרה שחיטה אצלו, ואבר מן החי נאסר להן, ואין יוצאה להן מידי אבר מן החי עד שתמות. אבל לישראל כבר יצתה הבהמה מידי אבר מן החי על ידי שחיטה אף כשעדיין מפרכסת, ולכן מותר הריאה באכילה.

מ. מה רצה רב פפא להקשות על דברי רב אחא בר יעקב, ולמה באמת לא הקשה כן?

רצה להקשות: מי איכא דבר דלישראל מותר באכילה ולעובד כוכבים אסור.
ולא הקשה כן: שהרי רב אחא בר יעקב טעמא קאמר.

י. האם מותר לעכו"ם לאכול בשר שנחתך מבהמה לאחר שחיטתה כשעדיין היא מפרכסת?

לרב אחא בר יעקב אסור [כמו שנתבאר לעיל בריאה]. לתנא דברייתא מותר [דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור].

יא. האיך אפשר לאכול בשר בהמה קודם שתצא נפשה?

חותך כזית בשר מבית השחיטה שאינו מחוסר הפשט קודם יציאת הנפש, מדיחו לפני המליחה יפה ומולחו יפה יפה, וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו.

יב. למה צריך להמתין עד שתצא נפשה כדי לאוכלה? (רש"י)

דילפינן מלא תאכלו על הדם שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה.

יג. ולמה צריך להריחה יפה יפה? (רש"י)

מפני שעדיין נבהל הדם לצאת ולא יצא.

יד. השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם, האם הבשר כשר לאכילה? והאם הוכשר הבשר לקבל טומאה? (תנא קמא, ורבי שמעון)

באכילה: לכולי עלמא מותר.

הבשר לקבל טומאה: לתנא קמא לא הוכשר לקבל טומאה, ולרבי שמעון הוכשר על ידי השחיטה, דמיגו דמתיר לבשר מידי אבר מן החי, משוה לה נמי אוכל לענין קבלת טומאה.

מז. תנן "השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם כשרים, ונאכלין בידים מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם" מה קשה אם המשנה איירי לענין חולין? ומהיכן יש להוכיח דהמשנה איירי לענין חולין ולא לענין קדשים? (ד' דרכים)

קשה: דאף אם יצא מהן דם והוכשר הבשר לקבל טומאה, למה אין נאכלים בלא נטילת ידיים, הרי סתם ידיים שניות הן ובשר חולין לא נעשה שלישי. **המשנה איירי בחולין:** (א) דהתנא נקט גם 'חיה', ובקדשים ליכא חיה. (ב) דבקדשים, אם לא יצא הדם אין הבשר מותר באכילה, כיון דעיקר הקרבן של קדשים הוא לדם, ורק זריקת הדם מותרת את הבשר באכילה, דכתיב **ודם זבחין ישפך והדר והבשר תאכל**. (ג) בקדשים, אפילו יצא מהם דם אין הדם מכשיר הבשר לקבל טומאה. דכתיב **על הארץ תשפכו דם**, דם שנשפך כמים הוי כמים ומכשיר, אבל דם קדשים שמתקבל בכלי שצריך ממנו למזבח ואינו נשפך לאיבוד כמים, אינו מכשיר לקבל טומאה. (ד) בקדשים אף שלא יצא מהם דם, לכולי עלמא מוכשר הבשר לקבל טומאה, דקיימא לן דחיבת הקודש מכשרתן להיות 'אוכל', ולקבל טומאה.

גליון קנין תורה

דף ל"ג ע"ב

מז. מה הדין באדם שהוא טהור מן התורה, וחכמים גזרו עליו טומאה להיות שני, לענין; (א) קודש, (ב) תרומה, (ג) חולין, (ד) מעשר?

(א) קודש: אם נגע בו עושהו שלישי לטמא קודש אחרים שיהיו רביעי. (ב) תרומה: אם נגע בו פוסלה שיהא שלישי אבל אינו עושה רביעי. (ג) חולין: מותר בחולין. (ד) מעשר: לרבי מאיר, מותר במעשר, ולחכמים אסור במעשר וייתבאר להלן דאפשר דרק באכילת מעשר אסורו רבנן ולא בנגיעתו.

יז. האיך תירץ רב נחמן בשם רבה בר אבוחה המשנה דאסור לאכול בשר שהוכשר לקבל טומאה בידים מסואבות? והאיך דחה רב שימי בר אשי תירוצו?

רב נחמן תירץ בשם רבה בר אבוחה: דאיירי בחולין שלקחן בכסף מעשר בירושלים, דאסור לאכלה בידים מסואבות, משום דבשר הניקח בכסף מעשר שני נעשה שלישי, וכשיטת חכמים ולא כרבי מאיר.
רב שימי בר אשי דחה תירוצו, דאף לחכמים דילמא לא אסרו לשני לטומאה אלא לאכול מעשר - דאסורים במעשר אכילה משמע, אבל לא אסרו לשני לנגוע במעשר. והרי משנתנו אסרה למי שידיו מסואבות אפילו לנגוע במעשר בלבד.

יח. האיך יש לייק ממשנתנו דאסרו למי שידיו מסואבות אפילו 'לנגוע' במעשר?

דהיבא דלא הוכשר תנן דנאכלין בידים מסואבות, ולא קתני שאוכלין אותה בידים מסואבות, משמע דנאכלין לאחרים על ידי מי שידיו מסואבות. ובהא דייקנן הא הוכשרו אין נאכלין לאחרים בידים מסואבות, אלמא פסלא בהו נגיעת שני.

יט. במקום שהוזכרו ידים שהם ראשון לטומאה, האם היינו לתרומה ולקדשים, או אף לחולין? (תנא קמא, ורבי שמעון בן אלעזר)

לתנא קמא, רק בתרומה וקדשים, אבל בחולין אינם ראשון אלא שני.
לרבי שמעון בן אלעזר בשם רבי מאיר, יש ידים שהם ראשון לטומאה אף לענין חולין.

כ. מי שנטל ידיו והם טהורים והכניסם לבית המנוגע, מה דינו; אם ביאה במקצת שמה ביאה, ואם ביאה במקצת לא שמה ביאה? (רבי עקיבא, וחכמים)

אם שמה ביאה: הוה כל גופו טמא ובעי טבילה.

אם לא שמה ביאה: לרבי עקיבא, נעשו ידיו ראשון, כגופו - שאם נכנס שם הוי ראשון מדאורייתא, משום דגזרו על הידים טומאה אטו ביאת כל גופו. לחכמים, לא גזרו עליהם אלא שיהיו כסתם ידים שהם שניות.

כא. מה נפקא מינה להלכה לחכמים שידים שהכניסם לבית המנוגע הם רק שניות, הא כל סתם ידים שניות הם? (רש"י)

נפקא מינה באופן שנטל ידיו והם טהורים, ומיד אחר כך הכניסם לבית המנוגע ולא נגעו בשום דבר דמכל מקום הוו שניות.

כב. האיך תירץ רב פפא המשנה דאסור לאכול בשר שהוכשר לקבל טומאה בידים מסואבות, ואליבא דמי?

בחולין סתם, וכשנעשו ידיו ראשון לטומאה על ידי שהכניסם לבית המנוגע - ואליבא דרבי עקיבא שנעשו ראשון. ואליבא דרבי שמעון בן אלעזר דאמר דכשהוזכרו ידים שהם ראשון היינו גם לענין חולין ולא רק לענין תרומה וקדשים.

קנין תורה גליון

כ.נ. למה לא היה אפשר לאוקים המשנה רק כרבי עקיבא דאמר ידיים שהכניסם לבית המנוגע הם ראשון לטומאה, וממילא ידעינן דאסור ליגע בבשר חולין?

דיש לומר דלא אמר כן רבי עקיבא אלא לענין תרומה וקדשים דחמירי, אבל לענין חולין לעולם שניות הויין.

כ.ד. למה היה עדיף לאוקים המשנה רק כרבי עקיבא? (רש"י)

דהא סתימתאה הוא, ורובא דסתמי אליבא אליבא דרבי עקיבא. דהכלל הוא סתם משנה רבי מאיר, סתם ספרא רבי יהודה, וכולהו אליבא דרבי עקיבא.

כ.ה. מהיכן למד רבי עקיבא דשני עושה שלישי אפילו בחולין?

דכתיב וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא, דכאשר נפל שרץ לתוך אויר התנור ונעשה התנור ראשון, ויש כבר בתוך התנור שנעשה שני, ומדכתיב על הכבר יטמא ולא 'טמא', ילפינן מיניה שהכבר מטמא כברות אחרים, וקרא משמע בין חולין ובין תרומה, הרי דכבר שני עושה שלישי אף בחולין.

כ.ו. למה לא היה אפשר לאוקים המשנה כרבי עקיבא הנ"ל דשני עושה שלישי אפילו בחולין, ובסתם ידיים שהם שניות, ואם הוכשר הבשר לקבל טומאה אסור ליגע בה בסתם ידיים כיון שנעשה שלישי?

דיש לומר דלא אמר רבי עקיבא דשני עושה שלישי בחולין, אלא בטומאה דאורייתא כגון שרץ. אבל מהיכי תיתי דבטומאה דרבנן כגון סתם ידיים שהם שניות יטמאו אחרים בחולין.

כ.ז. מהו שיעור האכילה של מאכל טמא שהאוכל אותה נפסל גופו ב'טומאת גויה'? ולמה לא נטמא האדם מחמת נגיעתו במאכל הטמא? (רש"י)

'טומאת גויה': היינו כשאכל חצי פרס [שתי ביצים]. ולא נטמא בנגיעה, שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה.

כ.ח. באיזה טומאה נטמא; (א) האוכל מאכל שהוא ראשון, (ב) האוכל מאכל שהוא שני, (ג) האוכל מאכל שהוא שלישי?

(א) מאכל שהוא ראשון: לרבי אליעזר, נעשה גופו ראשון. לרבי יהושע, נעשה גופו שני.

(ב) מאכל שהוא שני: לכולי עלמא נעשה גופו שני.

(ג) מאכל שהוא שלישי: לרבי אליעזר, נעשה גופו שלישי. לרבי יהושע נעשה גופו שני לענין קודש - שיטמא את הקודש שיהיה שלישי. ולא לענין תרומה - שאם נגע בתרומה אינו פוסלו. אבל עדיין דינו כשלישי לענין שאסור לו לאכול תרומה. [דאף על גב דאין האוכל נעשה כמאכל, הני מילי באוכל אוכל ראשון דלא הוי ראשון למיעבד שני, אבל להיות אסור באכילה מודה רבי יהושע דאוכל שלישי עושה האוכלו להיות שלישי].

כ.ט. לרבי רבי יהושע במשנה דטהרות, באיזה אופן מצינו שמאכל של חולין יהא נעשה שלישי לטומאה? ולרבי אליעזר בשם רבי הושעיא מה בא לאפוקי?

במשנה אמר דאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה. ולרבי אליעזר בשם רבי הושעיא, בא לומר דבחולין שנעשו על טהרת הקודש לא נעשה שלישי, משום דבטלה דעתו ואין שם טהרת הקודש נתפסת עליהם.

גליון קנין תורה

דף ל"ד ע"א

ל. האידך תירצו עולא ורבי הושעיא המשנה דאסור לאכול בשר חולין שהוכשר לקבל טומאה בידים מסואבות, ואליבא דמי; לרבי אליעזר בשם רבי הושעיא, ולעולא?

המשנה איירי בחולין שנעשו על טהרת הקודש, דסתם ידיים שהם שני מטמאין הבשר להיות שלישי. **לרבי אליעזר בשם רבי הושעיא:** היינו דלא כרבי יהושע דסובר בחולין שנעשו על טהרת הקודש אין שלישי נפסלת בהן. אלא כרבי אליעזר דסתם קאמר 'אוכל שלישי' ואיירי אפילו בחולין שנעשו על טהרת הקודש. **לעולא:** אזיל אף כרבי יהושע. והא דאמר רבי יהושע שאוכל שלישי הוא בחולין שנעשו על טהרת תרומה, לא היה כוונתו לאפוקי חולין שנעשו על טהרת הקודש, אלא רבותא אשמעינן דאף כשנעשו על טהרת תרומה הוה שלישי, וכל שכן בחולין שנעשו על טהרת הקודש.

ל. למה לא אוקים רבי אליעזר בשם רבי הושעיא המשנה ב'חולין שנעשו על טהרת תרומה' והוה אתיא אף אליבא דרבי הושע?

משום דבמשנתנו איירי ב'בשר', ובשלמא פירות חולין אדם מתפיסן בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל להתנהג בטהרת תרומה, שאם תתחלף לו תרומה בחולין ויאכל תרומה בחזקת חולין יהא אוכלה בטהרה. אבל בשר ליתא בתרומה, ואין כהן מתפיס לבשר חולין טהרת תרומה, משום דלא מיחלפא ליה תרומה בבשר חולין שיבא לאוכלה כדרך החולין.

ל. והאידך אפשר לאוקים המשנה בחולין שנעשו על טהרת הקודש, והא קתני 'חיה' והרי בקדשים ליכא חיה?

כיון דבשר בבשר מיחלף, לפיכך דרך אוכלי קדש לאכול בשר חולין אפילו של חיה בטהרת הקודש, שאם תתחלף לו בבשר קודש יהא אוכלה בטהרה.

ל. האוכל אוכל ראשון, מהו סברת רבי אליעזר דנעשה ראשון? ומה ענה לו רבי הושע? (לפי קבלת רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן)

סברת רבי אליעזר: דמצינו שהאדם האוכל חמור מן המאכל עצמה. דאילו נבלת עוף טהור בחוץ אינו מטמא, ואילו האוכלה מטמא בגדים אבית הבליעה. והכא נמי אם המאכל הוא ראשון ודאי שגם האדם האוכלה נעשה ראשון. **ענה לו רבי הושע:** שאין ללמוד מנבלת עוף טהור דהא חידוש הוא. שהרי אין לו טומאה בגלוי, וכשהיא בבית הסתרים היא מטמאה האדם עד שהוא מטמא בגדיו. ואילו שאר טומאות מטמאות בגלוי, ואין מטמאות בבית הסתרים, הלכך גזרת הכתוב היא ואין למדין הימנה. [ורבי אליעזר סובר דכן למדין ממנה].

ל. האוכל אוכל ראשון, מהו סברת רבי הושע דנעשה שני? ומה ענה לו רבי אליעזר?

סברת רבי הושע: דמצינו שהמאכל חמור מן האוכל, דאילו מאכל מקבל טומאה מאוכל שיש בה רק כביצה, ואילו האוכל אוכלין טמאין אינו טמא עד שאוכל כחצי פרס שהוא כב' ביצים. ואם כן הכא נמי יש להקל על האוכל שאף שהמאכל הוא ראשון, האדם האוכלו לא יהא אלא שני. **ענה לו רבי אליעזר:** דאין למדין טומאה משיעורין, דשיעורין מילתא באנפי נפשיה היא.

ל. מהיכן ילפינן; דאוכלין מטמאים בכביצה? דפסול גוייה הוא כחצי פרס? (רש"י)

אוכלין מטמאין בכביצה: מכל 'האוכל אשר יאכל' יטמא אוכל הנאכל בבת אחת, ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת. **פסול גוייה בכחצי פרס:** הכי תקון רבנן.

קנין תורה גליון

לו. האוכל אוכל שני, למה מודה רבי יהושע דהאוכלו נעשה שני? ומה ענה לו רבי אליעזר?

סברת רבי יהושע: משום דמצינו שאוכל שני עושה את חבירו שנוגע בו שני על ידי משקין. שאם נגע אוכל שני באוכל שהמשקה טופח עליו, נעשו המשקין ראשון לטומאה - דהכלל הוא שכל הפוסל את התרומה [דהיינו שני] מטמא משקין להיות ראשון. וכיון שנעשו המשקין ראשון הרי הם חוזרים ומטמאים את המאכל ונעשה שני. וכיון דאשכחן דשני עושה שני על כל פנים על ידי משקה, מחמירין גבי אדם האוכלו לשני שיהא נמי שני ודהא אכילה חמירא ממנו.

ענה לו רבי אליעזר: אם אתה למד ממשקה, היה לך לומר שהאדם האוכלו נעשה ראשון לטומאה, כי היכי דהמשקה שנוגע באוכל שני נעשה ראשון.

לז. מה יענה רבי יהושע לתשובת רבי אליעזר (רש"י)

רבי יהושע לא יליף מן המשקה עצמה, דהתם חומרי דמשקין הוא שעלולין לקבל טומאה, אבל מן האוכל הנוגע במשקה שפיר יליף.

לח. באיזה טומאת שני לא אמרינן שאם נגע במשקין נעשה המשקה ראשון, ולמה?

בטבול יום, משום דאיכלשא טומאה מיניה.

למ. לרבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, האיך ביאר רבי יהושע למה האוכל מאכל שהוא שלישי נעשה גופו שני לענין קודש?

משום ד'אוכל שלישי' לא מצינו אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה. ולכן האוכלן נעשה שני לענין קודש, דמעלה עשו בקודש דמה שנחשב טהור לגבי תרומה נחשב טומאה אצל קודש, והלכך אף דהחולין שנעשו על טהרת תרומה הוה שלישי, לענין קודש מספקין דהוה שני, והרי האוכל שני נעשה שני.

מ. האיך הוכיחו מדברי רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, דלרבי יהושע חולין שנעשו על טהרת הקודש לא נעשה שלישי?

מדדקשה לו רבי אליעזר שלישי שני למה, ואמר רבי יהושע לבאר למה האוכל אוכל שלישי נעשה שני לענין קודש, משום דכל המציאות שיהא 'אוכל שלישי' הוא רק בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ולכן עשו מעלה לענין קודש שיהא האוכלו שני. משמע דבחולין שנעשו על טהרת הקודש ליכא שלישי. [דאין לפרש שכונת רבי יהושע באומרו 'בחולין שנעשו על טהרת תרומה' היה רק ליתן טעם לדבריו, אבל באמת אף חולין שנעשו על טהרת הקודש נעשה שלישי. דאם כן נמצא דכבר נתן טעם לדבריו במשנה, ומה הקשה לו שוב רבי אליעזר למה האוכל שלישי נעשה שני. אלא על כרחך כונת רבי יהושע כאן היה להגביל הדין של 'אוכל שלישי' דלא מצינו כן אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה].

מא. באיזה ב' דרכים יש לפרש שיטת עולא דרבי יהושע איירי בחולין שנעשו על טהרת הקודש? (רש"י)

(א) דגם בחולין שנעשו על טהרת הקודש איכא שלישי, אבל האוכלו אין גופו נעשה שני, והא דאמר רבי יהושע במשנה 'בחולין שנעשו על טהרת תרומה' נותן טעם לדבריו, דהא דנעשה גופו שני לקודש היינו בחולין על טהרת תרומה משום דטהרתה טומאה היא אצל הקודש, ולא אמר כן בחולין שנעשו על טהרת הקודש אף על גב דשייך ביה שלישי. דעולא לא קיבל מרבתי המשא ומתן בין רבי אליעזר ורבי יהושע, דהקשה לו רבי אליעזר למה לשיטתו האוכל שלישי נעשה שני, ואינו לא במשנה ולא בברייתא.

(ב) דגם בחולין שנעשו על טהרת הקודש איכא שלישי וגם האוכלו נעשה גופו שני, ועולא יכול סבור דשאלו רבי אליעזר שלישי שני למה, אלא לא סבירא ליה שהשיב רבי יהושע 'אף אני לא אמרתי אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה', אלא רבי יהושע סובר דאף חולין שנעשו על טהרת הקודש נעשה שלישי והאוכלו נעשה שני, משום דטהרת שניהם - בין נעשין על טהרת תרומה ובין נעשין על טהרת הקודש, טומאה היא אצל הקודש עצמה. והא דאמר במשנה ד'חולין שנעשו על טהרת תרומה' רבותא אשמועינן, דאפילו בחולין שנעשה על טהרת תרומה איכא שלישי.

גליון קנין תורה

דף ל"ד ע"ב

מב. מה הדין באוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש לענין קודש, ולמה? והאיך מתפרש הא דאמר רבי יהושע במשנה שהאוכל אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת התרומה נעשה גופו שני לקודש? (לרב אסי בשם רבי יוחנן, ולרבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, לרב יצחק בר שמואל בר מרתא)

לרב אסי בשם רבי יוחנן: נעשה גופו שני לקודש, והא דאמר רבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת התרומה כוונתו שאפילו בחולין שנעשו על טהרת תרומה נעשה גופו שני, וכל שכן בחולין שנעשו על טהרת הקודש. לרבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן: ליכא שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקודש. וכוונת רבי יהושע דלא מצינו שלישי אלא בחולין שנעשו על טהרת התרומה ולא בנעשו על טהרת הקודש. לרב יצחק בר שמואל בר מרתא: טהור לאכול בקודש. שאין לך דבר שעושה רביעי בקודש, אלא קודש גמור שקדש גופו.

מג. מה הדין באוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, לענין נגיעה ואכילת תרומה? נגיעה: מותרת, ואינו מטמא את התרומה. אכילה: נפסל גופו מלאכול בתרומה.

מד. למה אין ללמוד מהא דאמר רבי יהושע שהאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נעשה שני לקודש ולא שני לתרומה, דמשמע דשלישי מיהו נעשה ונפסל מאכילת תרומה?

דהוה אמינא דלעולם לא נעשה לענין תרומה לא שני ולא שלישי, דאין שלישי עושה שלישי, אלא אידי דאמר דנעשה שני בקודש אמר נמי דאין שני בתרומה.

מה. אם האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל מאכילת תרומה, האיך מתפרש הא דאמר רבי יהושע שאין נעשה אוכל כמאכלי? (רש"י)

דהיינו רק לענין נגיעה, כגון האוכל אוכל ראשון, דאי הוית משוית ליה ראשון הוי מגעו שני. אבל האוכל אוכל שלישי דאף כי עבדת ליה שלישי שרי בנגיעה, לענין אכילה מודי דאסור.

מו. מה הקשו מהא דתנן במס' טהרות חולין שלישי שנעש בשני של חולין, נאכל לכהן אפילו הוא נזיד הדמע עם תבלין של תרומה? והאיך תירצו הקושיא? (הפירוש שנראה לו לרש"י עיקר)

תקשו: דלכאורה כיון דנזיד הדמע הוא עם תבלין של תרומה, על כרחך על טהרת תרומה רוצה לאכלו. ואם האוכל שלישי של חולין שנעשה על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול תרומה, וכי מותר להאכיל כהן דבר שיפסול גופו מלאכול בתרומה.

ותרצו: דלעולם איירי בסתם חולין כשלא נעשה על טהרת תרומה, ובסתם חולין ליכא שלישי. ואף דאוכלה עם תבלין של תרומה, כיון דליכא כזית תרומה בכדי אכילת פרס, אין צריך לאכלו על טהרת תרומה, ובסתם חולין בודאי ליכא שלישי כלל.

מו. האם כהן מוזהר מלפסול את גופו מדאורייתא או מדרבנן, ומנא ילפינן ליה? (רש"י)

מחלוקת אם הוא מדאורייתא או איסור מדרבנן בעלמא, ולמ"ד דאורייתא ילפינן ליה מדכתיב 'אל תטמאו בהם ונטמאתם בהם' מכאן לטומאת גוייה דאורייתא.

קנין תורה גליון

מח. להפ"י שהביא רש"י, מה הקשו מהא דנאכל החולין עם נזיד הדמע? והאיך תירצו הקושיא?

דכיון דקתני 'שלישי' שמע מינה דבחולין שנעשין על טהרת תרומה קמיירי, דרק חולין כזה נעשה שלישי. ועל זה הקשו דאי אמרת דנפסל גופו דהאי כהן על ידי אכילת שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, וכי ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה, ומתירין לו לאכול עמה תרומה כגון הנך תבלינין.

ותירצו, דלא איכפת לן אי אכיל תבלין של תרומה בפסול הגוף, משום דחויב אוכל תרומה בטומאת הגוף לא הוי אלא בכזית, ואין שום אכילה כשיעור מצטרפת ביותר מכדי אכילת פרס. ובנזיד הדמע תבלי תרומה מועטין הן, וכי אכיל מן המקפה פרס לא אכל מן התבלין כזית עד דאכל מן המקפה טפי מאכילת פרס.

מז. מה הקשה רש"י על פי' זה? (ב' קישויות)

(א) מכל מקום קשיא היכי ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה לתרומה, והא מוזהר הוא מלפסול את גופו. (ב) לישנא דהש"ס דפריך 'ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה' משמע דלאו מתבלי תרומה פריך, אלא מדספינן ליה שלישי של חולין.

דף ל"ה ע"א

ג. מה הדין בהאכל שלישי של תרומה עצמה, והאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה?

בשניהם אסור לאכול בתרומה, ומותר ליגע בתרומה.

גא. למה איצטריכו לאשמעינן בין בתרומה ובין בחולין שנעשו על טהרת תרומה אותה דין?

אם אשמעינן רק בחולין שנעשו על טהרת תרומה, הוה אמינא דרק בחולין שנעשו על טהרת תרומה הוא דמותר ליגע בתרומה, אבל אם אכל שלישי של תרומה עצמה יהא אסור אפילו ליגע בתרומה. ואם אשמעינן רק בתרומה עצמה, הוה אמינא דרק בשלישי של תרומה עצמה הוא דהאוכלו אסור באכילת תרומה, אבל אכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, יהא מותר לו אפילו לאכול בתרומה.

גב. לרב יצחק בר שמואל בר מרתא, מה דין האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש? ולמה?

טהור אף לאכול בקדש, שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש, וכיון דלא עביד רביעי לא פסיל לגברא.

גג. האיך ביאר רב יצחק למה האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נעשה גופו שני לקודש, ואילו האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש, גופו טהור?

בחולין שנעשה על טהרת תרומה גופו שני לקודש, משום דשמירת תרומה טומאה הוא אצל קודש ומספקינן ליה לענין קודש שבאמת הוא שני, ומשום הכי פסול האוכלו לענין קודש כמו האוכל אוכל שני שנעשה שני.

גד. האם הנך הוה דינא דאורייתא או דרבנן? (א) הא דשלישי עושה רביעי בקודש (ב) הא דתרומה נעשה שלישי? (רש"י)

(א) הא דשלישי עושה רביעי מעלה היא דרבנן [דהא גבי מעלות דחומר בקדש קתני להו במס' חגיגה (דף כ:)] בה' מעלות אחרונות דאמרינן התם (שם כא:)] דלית להו דררא דטומאה מדאורייתא.

(ב) שלישי דתרומה: גם כן לא כתיבא בהדיא, [ומה דילפינן לה במסכת חגיגה מהא דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והיינו אף אם נגע בשני] אסמכתא בעלמא הוא [דהא גבי מעלות תניא].

גליון קנין תורה

נח. מה הטעם בהא דתנן, בגדי אוכלי תרומה, מדרס הוא לאוכלי קודש? והאם יש להביא ראיה מזה לענין כל חולין שנעשו על טהרת תרומה דהו טומאה לענין קודש? (רבא, רב יצחק)

הטעם: משום דטהרת תרומה טומאה הוא אצל קודש.

לרבא: אין להביא ראיה מן המדרסות, דבמדרס יש לחשוש שמא ישבה עליהן אשתו נדה, ואף על גב דאוכלי תרומה נזהרים בזה, לגבי קודש לא הוה שמירה, וחיישינן הואיל וטומאה מצויה היא, לא היה נזהר בכך. אבל בפירי דאין טומאתן מצויה, אולי הויא שמירת תרומה שמירה לקודש.

לרב יצחק: אפילו בפירי אמרינן דטהרת תרומה טומאה הוא אצל קודש.

דף ל"ה ע"ב

נו. בארץ יהודה, באיזה זמן נאמנין עמי הארץ; על טהרת יין לנסכים, ועל התרומה?

טהרת יין לנסכים: בכל זמן נאמנין אם אמרו טהורין הן (והיימנוהו רבנן, כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו ושוף פרה אדומה לעצמו).

תרומה: אין נאמנין אלא בשעת הגיתות והבדים שהכל מטהרים הכלים באותו זמן. אבל שלא בזמן הגיתות והבדים אין נאמנין.

נז. מה הדין בנותן לכהן חבית יין של תרומה שלא בזמן הגיתות ואמר לו העם הארץ 'הפרשתי לתוך חבית זה רביעית יין לנסכים'?

נאמן העם הארץ על כולה, ומקבלם כהן ושותה.

נח. אי אמרינן דטהרת תרומה טומאה היא אצל קודש אף בפירי, למה אין התרומה מטמא לחקודש?

דכיון דהם יחד בכלי אחד, מיגו דמהימן על הקודש האמינו לו גם על התרומה.

נמ. למסקנא, שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש מה דין דבר שנוגע בו? (ג' שיטות תנאים)

(א) **לחנא דמתנב' דמס' טהרות** (פ"ב משנה ו') מטמא משקה חולין ועושה אותן ראשון, ופוסל אוכלי קודש להיות רביעי [וכן סבירא ליה לרבי אליעזר, ולעולא גם רבי יהושע סבירא ליה כן, ולרב אסי אמר רב ינאי לר' יהושע האוכלו אף נעשה שני (ולרש"י בדרך הב' גם עולא ס"ל כן; עי' לעיל שאלה מ"א)].

(ב) **לחנא קמא דמס' טהרות** (שם משנה ח'), הרי הן כחולין ואין באין לכלל שלישי [וכן סבירא ליה לרבי יהושע אליבא דרבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן].

(ג) **לרבי אליעזר ברבי צדוק**, חולין שנעשו על טהרת הקודש הרי הן כתרומה שהראשון והשני טמא בהן, אבל השלישי הוא רק פסול ואינו טמא לעשות רביעי אפילו בקודש [וכן סבירא ליה לרב יצחק בר שמואל בר מרתא].

ס. לרבי שמעון, השוחט בהמה האם נכשר לקבל טומאה על ידי שחיטה, או גם על ידי דם?

דוקא שחיטה מכשיר לקבל טומאה, אבל דם שיוצא בשעת שחיטה אינו משקה להכשיר לקבל טומאה. ואם נפל דם שחיטה על הזרעים, לא הוכשרו הזרעים לקבל טומאה.

סא. האם יש להביא ראיה ממשנתינו דאמר רבי שמעון 'הוכשרו בשחיטה' דבשחיטה דוקא הוכשרו ולא בדם?

לא, דיש לפרש כוונתו דהוכשרו אף בשחיטה היכא דליכא דם, ולעולם כי איכא דם, הדם נמי מכשיר.

קנין תורה גליון

סב. האם יש להביא ראיה לזה מהא דאמר רבי שמעון בברייתא 'זכי דם מכשיר והלא שחיטה מכשרת'?

לא, דיש לפרש דבריו 'זכי דם בלבד מכשיר, הא אף שחיטה נמי מכשרת'.

סג. לרבי שמעון, האם דמים אלו מכשירין לקבל טומאה; (א) דם שחיטה, (ב) דם מת ובהמה שמתה מאלוה, (ג) דם חללים ובהמה שנהרגה, (ד) דם מכה?

(א) דם שחיטה, אינו מכשיר. (ב) דם המת: אינו מכשיר. (ג) דם חללים: מכשיר, דכתיב ודם חללים ישתה הרי שהוא בכלל משקה. (ד) דם מכה: אינו מכשיר.

סד. מה ההוה אמינא שדם מת עדיף מדם שחיטה ודומה לדם חללים שמכשיר?

דמה לי קטלה איהו, מזה לי קטליה מלאך המות, אבל דם שחיטה לא מיקרי חלל אלא זבוח.

סה. מה ההוה אמינא שדם מכה עדיף מדם שחיטה ודומה לדם חללים שמכשיר?

דמה לי קטליה כולה מזה לי קטליה פלגא.

סו. האריך אפשר לומר שדם שחיטה אינו מכשיר, הא הוקש למים כדכתיב 'על הארץ תשפכנו כמים'?

ההיא היקישא בא להתיר דם של פסולי המוקדשין לאחר שנפרדו בהנאה, מזה מים מותרים בהנאה, אף דם פסולי המוקדשין מותרים בהנאה.

סז. מה ההוה אמינא שדמן של פסולי מוקדשין צריך קבורה?

דהוה אמינא הואיל ופסולי מוקדשין אסורין בגיזה ועבודה [דכתיב תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב], דמן נמי יהא צריך קבורה.

סח. לתנא דבי רבי ישמעאל, האם דם קילוח בשעת הקזה מכשיר לקבל טומאה? ומנלן?

אינו מכשיר, ויליף מדכתיב דם חללים ישתה לשעה למעט שדם קילוח' שיוצא בשעה שמקוץ את הבהמה אינו מכשיר.

סט. השוחט והתיו דם בתחלת שחיטה על הדלעת תלושה של תרומה מה הדין, ולמה; בדאיתיה לדם על הדלעת עד גמר שחיטה, וכשנתקנח הדם בין סימן לסימן? (רבי, ורבי חייא)

לרבי: בכל אופן הוכשר הדלעת לקבל טומאה ואפילו נתקנח הדם בין סימן לסימן, דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף.
לרבי חייא: בדאיתיה לדם על הדלעת עד גמר שחיטה: הכשיר לקבל טומאה משום דדם שחיטה הוא.
באופן שנתקנח הדם בין סימן לסימן: לרב פפא, ודאי אינו דם שחיטה משום דסבירא ליה אינה לשחיטה אלא לבסוף.
לרב אשי: מספקא ליה לרבי חייא אם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא לבסוף, והלכך תולין הדבר עד שיבא אליהו הנביא ויודיענו.

גליון קנין תורה

ע. מהו פירוש דברי רבי חייא 'תולין', ומהו הסיוע מדברי רבי שמעון לדברי רבי חייא? (רב פפא, ורב אשי)

לרב פפא: 'תולין' עד גמר שחיטה לראות אם עדיין ישנו עליו הדם בסוף שחיטה ולא נתקנח דאו הוה דם שחיטה. ומסתייע רבי חייא מדברי רבי שמעון - דסובר שלעולם אינו מכשיר אף דם שבסוף שחיטה - ולכן באופן שנתקנח הדם, הרי בין לרבי חייא ובין לרבי שמעון אינו מכשיר, ואין דבריו של רבי שמכשיר שהוא אחד במקום שנים.

לרב אשי: אי נגעה טומאה בורעים אחר כך, 'תולין' ולא אוכלין ולא שורפין אותן עד שיבא אליהו הנביא ויודיענו אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא לבסוף. ומסתייע רבי חייא מדברי רבי שמעון שאין לשרוף אותן. ואף דלרבי שמעון ודאי לא הוכשר לקבל טומאה ואף אוכלין אותה, מכל מקום בהא שוה לדברי רבי חייא שעל כל פנים אין לשרוף התרומה, ואין דברי רבי שאומר שודאי הוכשר וצריך לשרפו במקום שנים.

עא. מהו ספיקת ריש לקיש ב'צרידי' של מנחות שקיבל טומאה מחמת חיבת הקודש אף על פי שלא הוכשר על ידי משקה?

האם כשקיבל טומאה מאב הטומאה נעשה ראשון ומטמא קדשים אחרים להיות שני, וכן כשקיבל טומאה מראשון נעשה שני לטמא אחרים להיות שלישי. או דלא מהני חיבת הקודש אלא לפסול את גופו ליאסר באכילה, ולא נעשה ראשון או שני לטמא אחרים.

עב. למה אין לפשוט הספק מהא דכתיב בקרא 'מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא וגו'', הרי דרק אוכל הבא במים הוכשר לקבל טומאה, ואילו אוכל שאינו בא במים לא הוכשר לקבל טומאה?

דריש לקיש שנסתפק בזה גם כן ידע הפסוק דהכשר לקבל טומאה דוקא על ידי מים הוא. ומכל מקום נסתפק בקדשים דמהני בהו חיבת הקודש, האם הוה לגמרי כהכשר מים בחולין שמקבל טומאה לטמא אחרים, או לא הוה כהכשר מים לגמרי אלא דמהני לפסול גופו אבל לא שיטמא אחרים.

דף ל"ו ע"ב

עג. למה אין לפשוט הספק מיתור הקרא, דכבר כתיב 'וכי יותן מים על זרע' ועל כרחק 'מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים וכו'', בא למעט דאף שחיבת הקודש מכשיר, לא הוה כהכשר מים ממש לטמא אחרים?

דהפסוק דוכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו וגו', איירי בשרצים ואשמעינן דלא מטמו שרצים לאוכל אלא על ידי הכשר. ויתורא דמכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים וכו' בא לרבות שטומאת מת גם כן אינו מטמא אלא על ידי הכשר.

עד. למה איצטריך לאשמעינן דצריך הכשר בין בטומאת שרצים, ובין בטומאת מת?

דאם לא אשמעינן רק טומאת מת שצריך הכשר, הוה אמינא דהוה משום דלא מטמא בכעדה אלא בכזית, אבל שרץ דחמור שמטמא בכעדה אין צריך הכשר. ואם אשמעינן רק דשרץ צריך הכשר, הוה אמינא דהוה משום דלא מטמא טומאת שבעה, אבל מת דחמור דמטמא טומאת שבעה אין צריך הכשר.

עה. האריך יש לומר דהפסוק 'מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים' איירי בטומאת מת, הא בפרשת שרצים הוא דכתיב? (רש"י)

אם אינו ענין להם תנהו ענין לטומאת מת.

קנין תורה גליון

עו. האיך היה אפשר להביא ראייה שחיבת הקודש מכשיר לטמא אחרים, מהא דאמר רבי שמעון במשנתנו דבהמה היה ועוף ה'הוכשרו בשחיטה'? והאיך נדחה הראייה?

כיון דלעיל אוקימו המשנה בחולין, והרי לא שייך בחולין פסול הגוף ליאסר באכילה, ועל כרחך פירושו דהוכשרו אפילו לטמא אחרים, ואף דלאו אוכל הבא במים הוא. ואם כן הוא הדין לחיבת הקודש דמטמא אחרים אף שלא בא במים. **ונדחה הראייה:** דלרבי שמעון הא פשיטא דמדרבנן עשאוהו כהכשר מים לטמא אחרים. אבל מדאורייתא אפשר שאינו מטמא אחרים ואין שורפין תרומה וקדשים אם נגעו בה.

עז. מה הדין לענין הכשר לקבלת טומאה, בהבוצר לגת שיוצא משקה על הענבים ולא ניחא ליה משום דהולכים לאיבוד, ולמה? (שמאי, הלל, למסקנא)

לשמאי: הוכשרו הענבים לקבל טומאה, משום גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות ויהא ניחא ליה במשקה היוצא מהם. **להלל:** לא הוכשרו הענבים משום דלא ניחא ליה בהאי משקה. **למסקנא:** שתק הלל לשמאי ולא עמד במחלוקתו.

עח. למה אין להביא ראייה מהא דאף דלא ניחא ליה בהאי משקה ולא הוה באוכל הבא במים, ומכל מקום מכשיר לקבל טומאה אפילו לטמא אחרים?

דהא פשיטא דעשאוהו כהכשר מים מדרבנן לטמא אחרים. אבל מדאורייתא אולי אינו מטמא אחרים, ואין שורפין תרומה וקדשים אם נגעו בה.

עט. כיון דפשיטא דבכל מכשיר לקבל טומאה עשאוהו כהכשר מים לטמא אחרים, למה לא פשיט ליה לריש לקיש שדבר הנכשר בחיבת הקודש על כל פנים מדרבנן יהא כהכשר מים לקבל טומאה לטמא אחרים?

אין הכי נמי דהא פשיטא ליה לריש לקיש דמטמא אחרים מדרבנן לתלות ולהיות אסור באכילה. ולא נסתפק אלא לטמא אחרים מדאורייתא לשרוף תרומה וקדשים שנגעו בה.

פ. למה אין לפרש הא דכתיב בקדשים "והכשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל", דהוכשר לקבל טומאה באופנים אלו; (א) כדם שחיטה, (ב) במים שרחצו בהן הבשר בבית המטבחים בעזרה?

(א) דם שחיטה: דהא דם קדשים אינו מכשיר דכתיב לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים דם הנשפך כמים מכשיר, שאינו נשפך כמים אינו מכשיר.

(ב) מים שרחצו בהן הבשר בבית המטבחים בעזרה: דהא אמר רבי יוסי ברבי חנינא, דמשקים של בית המטבחים בעזרה לא רק שאין מטמאין, אלא אפילו אין מכשירין.

פא. למה אין לפרש דברי רבי יוסי ברבי חנינא דמשקין של בית המטבחים אין מכשירין, לא קאי רק על דם של עזרה דאין נשפך כמים ולא לשאר משקין?

דהא 'משקי' [משקי בית מטבחי לא דיין שהן דכן] קאמר בלשון רבים, והכוונה לכל המשקין שבעזרה.

פב. למה אין להוכיח מההוא קרא שעל כרחך הבשר הוכשר לקבל טומאה על ידי חיבת הקודש?

דיש לומר דאיירי שהיתה לו פרה של זבחי שלמים והעבירה בנחל, ושחטה כשעדיין משקה טופח עליה ונופל מן העור לבשר.

גליון קנין תורה

פ.ג. למה נקטו דוקא פרה של זבחי שלמים שהעבירה בנחל, ולא קרבן אחר? (רש"י, ב' טעמים)

(א) דקרא בשלמים קאי, (ב) כיון דבשר שלמים ועורן לבעלים, טרח בהו להיות יפין ומעבירן בנהר סמוך לשחיטתן שיהו נוחין להפשטי.

פ.ד. למסקנא, מהיכן ילפינן שחיבת הקודש מכשיר לקבל טומאה?

מסיפא דקרא דכתיב 'זהבשר כל טהור וגו' דקרא יתירה הוא, דהא רישיה דקרא בבשר משתעי, אלא שבא לרבות עצים ולבונה של קודש לקבל טומאת אוכלין. ואף דעצים ולבונה לאו בני אכילה נינהו, חיבת הקודש מכשיר לה ומשויא להו אוכל. הכא נמי כל קדשים שלא הוכשרו כגון צריד של מנחות, חיבת הקדש מכשרתן לקבל טומאה מדאורייתא.

דף ל"ז ע"א

פ.ה. בהמה בריאה שנשחטה, האם חוששין שמא מתה קודם גמר שחיטה?

לא.

פ.ו. בהמה מסוכנת שקרובה למות, באיזה אופן אין חוששין שמא נטולה נשמתה קודם גמר שחיטתה וחוה נבילה? (רבן שמעון בן

גמליאל, רבי אליעזר, חכמים)

(א) לרבן שמעון בן גמליאל, כשהבהמה מפרכסת ביד וברגל.

(ב) לרבי אליעזר, דיה אם זינקה בדרך שהבהמות נופחות בגרום לאחר שחיטה, והדם מקלח בכח.

(ג) לחכמים, עד שתפרס או ביד או ברגל, או אם כשכשה בזנבה.

פ.ז. לרבי אליעזר שדיה אם זינקה, מה צריך לבדוק כששחט בהמה מסוכנת בלילה ולא ראה אם פירכסה?

אם מצא למחר כותלי בית שחיטת הצואר מלאים דם, הבהמה כשרה מפני שבודאי זינקה דם.

פ.ח. מה הדין באופן שפשטה הבהמה ידה בגמר שחיטתה ולא החזירה, ולמה; כבהמה דקה, וכבהמה גסה?

בבהמה דקה: פסולה, לפי שאין זה פירכוס אלא כן דרכה בשעת צאת נפשה.

בהמה גסה: כשרה, דלאו אורחה בהכי, והוה פירכוס.

פ.ט. למה חוה אמינא דמסוכנת אסורה באכילה דאיצטריך קרא להתירו?

דכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ, והוה אמינא דחיה אכול, ושאינה חיה לא תאכל, ומסוכנת

כיון שאינה חיה תהא אסורה באכילה.

צ. האיך היה אפשר ללמוד דמסוכנת מותר באכילה מדכתיב 'נבלה לא תאכלי' והאיך נדחה הילפותא?

כיון דסתם נבלה מסוכנת הואי קודם מיתתה, ואיצטריך קרא לומר דנבילה אסורה באכילה מכלל דקודם מיתה כי הוה

מסוכנת היתה מותרת. דאם קודם מיתה כבר היתה אסורה משום 'זאת החיה', וכי הוה אמינא דעכשיו שמתה תהא מותרת.

ונדחה: דאולי כבר קודם מיתה משנסתכנה גם כן קרי לה נבלה, ואשמועינן רחמנא דקאי עלה נמי בלאו של אכילת

נבלה, לבד מהאיסור עשה הנלמד מזאת החיה.

גליון קנין תורה

צ"א. למה אין לרחות דחייה הנ"ל, מדכתיב 'וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה וכו' דמשמע דרק לאחר מיתה קרייה רחמנא נבלה, אבל מחיים לא אקרי נבלה?

דלעולם אפשר לומר דבהמה שנסתכנה הוה נבילה ונאסרה קודם מיתה. ואפילו הכי איצטריך קרא, דאילו מחיים איסור מסוכנת עשה בעלמא הוא, ואשמעינן קרא דלאחר מיתה קאי נמי בלאו.

צ"ב. האיך היה אפשר ללמוד דמסוכנת מותר באכילה מדכתיב 'טרפה לא תאכל' והאיך נדחה הילפותא?

ביון דאיצטריך למעט טריפה דהיא מחוסרת - כגון שניקב קרום של מוח או נחתכו רגליה אסורה, דהיא נמי אינה חיה, מכלל דמסוכנת מחמת חולי דלא מחסרא לא נאסרה. דאם מסוכנת שאינה מחוסרת אסור, וכי איצטריך לן למימר דטריפה שהיא מחוסרת אסור, והרי הך טריפה נמי אינה חיה.

ונדחה: דמסוכנת בין מחסרא ובין לא מחסרא משעה שאינה חיה 'טרפה' קרי לה. ואיצטריך הפסוק דטרפה לעבור עליה גם בלא תעשה - לאו דטרפה, מלבד איסור עשה - דשאינה חיה.

צ"ג. למה אין לרחות דחייה הנ"ל, דאם כן למה צריך קרא דנבילה לעבור עליה בלאו, דלכאורה אם כשהיא מסוכנת קרייה רחמנא טרפה וקאי עלה בלאו ועשה, וכי לאחר מיתה מיבעיא לן עוד קרא - הא איסורא לחיבא אזל?

דעדיין יש לומר דלעולם היינו נבלה, היינו טרפה, היינו מסוכנת. ואפשר לאוקים הפסוק בנבלה שמתה לאחר שנטרפה ונסתכנה, ואפילו הכי איצטריך קרא למיקם עלה לאחר מיתה בשני לאוין - לאו דנבלה, ולא דטרפה, ועשה דחיה אכול.

דף ל"ז ע"ב

צ"ד. מה ילפינן מדכתיב 'וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו', אף דכבר כתיב 'כל חלב וכל דם לא תאכלו'?

שיבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב, יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב, ויהא חייב בכל אחד מהם משום שני לאוין, ולא אמרינן בזה דאין איסור חל על איסור.

צ"ה. האיך אפשר ללמוד ממנו דטריפה אינה מסוכנת, אלא אסור באכילה משום חסרון?

דאם כן הוה ליה למיכתב רק חלב טרפה לא תאכלוהו לאשמעינן דחל איסור מסוכנת על איסור חלב, ונלמוד מקל וחומר דמה מחיים דאיסור טרפה אינו אלא מחמת קירוב מיתה מכל מקום היא חל על איסור חלב, נבלה גופה שכבר מתה וכי מיבעיא שהיא חל על איסור חלב, ומדאיצטריך לאשמעינן דאף איסור נבלה חל על איסור חלב, מכלל דמסוכנת לאו טרפה מיקרי, ופסול טריפה משום חסרון הוא.

צ"ו. למה אין לרחות דאיצטריך הפסוק למיכתב דחל איסור נבלה על חלב גם באופן שלא היתה מסוכנת לפני מיתתה, וכגון שנחתכה לשנים ולא נסתכנה קודם נבלותה?

דאף באופן זו אי אפשר דלא היתה הבהמה מסוכנת מעט לפני שנחתך רובה דאו נעשה נבלה, נמצא דכל נבלה הוה מסוכנת קודם לכן.

צ"ז. באיזה אופן יש ללמוד מאותו פסוק 'וחלב נבלה וחלב טרפה וכו' ואכול לא תאכלוהו, דמסוכנת מותר?

דאם מסוכנת אסורה, למה לא כתיב 'חלב נבלה וטרפה' לאשמעינן דאיסור נבלה וטריפה חל על איסור חלב. ומדכתיב 'חלב' 'חלב' שני פעמים, ליתורא בא לומר דרק טרפה גם היא וגם חלבה אסורים וליכא חילוק בין בשרה לחלבה. אבל יש לך אחרת שהיא קרובה למיתה כזו ואין בה אלא איסור חלב לבדו, והיינו מסוכנת שרק החלב אסור ואילו הבשר מותר.

קנין תורה גליון

צ"ה. האיך פירשו הא דשיבחה יחזקאל הנביא בעצמו; (א) הנה נפשי לא מטומאה, (ב) נבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה (ג) ולא בא בפי בשר פגול?

(א) הנה נפשי לא מטומאה: שלא הרהרתי ביום ובאתי לידי טומאת קרי בלילה.
 (ב) ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי: שלא אכלתי בשר שאומרים עליו שחוט שחוט מהר שלא תמות - לפי שמסוכנת היא.

(ג) ולא בא בפי בשר פגול: (א) שלא אכלתי מבהמה שנולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו. (ב) שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה, הזרוע והלחיים והקבה, ואף על פי שיחזקאל כהן היה ובלא הרמה יכול לאוכלה.

צ"ז. האיך אפשר ללמוד ממה ששיבחה עצמו יחזקאל הנביא בזה שלא אכל מטומאת, דמותר הוא מן התורה לאכלו, ומכל מקום כיון דמאיסה הוא לא אכלו?

דאם אסורה הוא מן התורה, מאי רבותא דיחזקאל שלא אכלו.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון
מו"ה ישראל אלכסנדר הכהן ענגלענדער הי"ו
- נציב חודש ניסן -

לעי"נ אביו מו"ה **משה** ב"ר יעקב הכהן ע"ה
 נפטר ביום ב' דחג הפסח שנת תשכ"ח לפ"ק - ת.נ.צ.ב.ה.

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו
 הבטחת נביאי אמת וצדק לא ימושו מפיד ומפי זרעך ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה,
 הנהלת חבורת קנין תורה

חזרת החודש	חזרת אתמול	לימוד היום	תזריע
כ"ה: ☐	ל"ה: ☐	ל"ה: ☐	זונטאג כ"ח אדר ב'
כ"ו: ☐	ל"ה: ☐	ל"ו: ☐	מאנטאג כ"ט אדר ב'
כ"ז: ☐	ל"ו: ☐	ל"ז: ☐	דינסטאג ר"ח ניסן
כ"ז: ☐	ל"ז: ☐	ל"ז: ☐	מיטוואך ב' ניסן
כ"ז: ☐	ל"ז: ☐	ל"ז: ☐	דאנערשטאג ג' ניסן
		חזרה	פרייטאג ד' ניסן
		חזרה	ש"ק ה' ניסן

שמיני	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג כ"א אדר ב'	ל"ג: ☐	ל"ב: ☐	כ"ג: ☐
מאנטאג כ"ב אדר ב'	ל"ג: ☐	ל"ג: ☐	כ"ג: ☐
דינסטאג כ"ג אדר ב'	ל"ד: ☐	ל"ג: ☐	כ"ד: ☐
מיטוואך כ"ד אדר ב'	ל"ד: ☐	ל"ד: ☐	כ"ד: ☐
דאנערשטאג כ"ה אדר ב'	ל"ה: ☐	ל"ד: ☐	כ"ה: ☐
פרייטאג כ"ו אדר ב'	חזרה		
ש"ק כ"ז אדר ב'	חזרה		

זונטאג אמור - ד' אייר

בחינה לימוד החודש: דף **ל"ב**: (גופא אמר רבי שמעון בן לקיש) - דף **מ"ב**: (סוף הפרק)
 בחינה חזרת החודש: דף **כ"א**: (רבי אלעזר ברבי שמעון אומר) - דף **ל"ב**: (גופא אמר רבי שמעון בן לקיש)

- איסור השגת גבול -

כל הזכיות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב
 ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מההנהלה: 718-438-1188 x3
 הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימעיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044